

Voorjaarsnota 2016

Versie Provinciale Staten d.d. 29-06-2016

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Bestuurlijke inleiding	5
Budgettair kader	9
Programma's.....	13
Programma 1 Groen, Waterrijk en Schoon.....	15
Doel 1-1 Duurzaam beschermd tegen overstromingen en wateroverlast	16
Doel 1-2 Goede kwaliteit en kwantiteit grond- en oppervlaktewater	18
Doel 1-3 Groenblauwe structuur versterkt samenhang stad-land en recreatieve gebruiks- en belevingswaarde landschap	20
Doel 1-4 De biodiversiteit is behouden en waar mogelijk versterkt.....	22
Doel 1-5 Sterke positie duurzame economisch rendabele grondgebonden landbouw.....	25
Doel 1-6 Een gezond(er) en veilig(er) leefmilieu	26
Programma 2 Bereikbaar en Verbonden	31
Doel 2-1 Instandhouding, bereikbaarheid en verkeersveiligheid op orde.....	32
Doel 2-2 Een adequaat aanbod van openbaar vervoer	38
Programma 3 Aantrekkelijk en Concurrerend.....	43
Doel 3-1 Een groeiende, duurzame en innovatieve economie	44
Doel 3-2 Schone en toekomstbestendige energie	47
Doel 3-3 Beter benut (bebouwd) gebied	50
Doel 3-4 Goede ruimtelijke kwaliteit	52
Doel 3-5 Vraag en aanbod wonen, werken en voorzieningen in balans	53
Doel 3-6 Beschermd, bekend en beleefbaar cultureel erfgoed	55
Doel 3-7 Schonere bodem en beter benutte bodem en ondergrond.....	57
Programma 4 Bestuur en Samenleving	59
Doel 4-1 Slagvaardig, toekomstbestendig en transparant bestuur.....	60
Doel 4-2 Cultuurparticipatie en bibliotheken	63
Doel 4-3 Borgen kennis sociaal domein en afbouw subsidies maatschappelijke participatie.....	64
Doel 4-4 Afbouw taken jeugdzorg.....	65
Programma 5 Middelen	67
Doel 5-1 Financieel gezonde huishouding	68
Paragraaf Bedrijfsvoering.....	71
Investeringskredieten.....	79
Bijlagen.....	81
Bijlage 1 Voordracht.....	83
Bijlage 2 Amendementen en Moties	85

Bestuurlijke inleiding

Leeswijzer

Voor u ligt de Voorjaarsnota 2016. Deze bestuurlijke inleiding geeft u handvatten om deze te doorgronden. Dit is eenmalig een bijzondere voorjaarsnota met een nadere uitwerking van het Hoofdlijnenakkoord.

De voorjaarsnota is een 'herijking' van de primaire begroting op basis van (recente) ontwikkelingen en de Jaarstukken 2015. Deze voorjaarsnota gaat over beleidsinhoudelijke en financiële afwijkingen op doelniveau voor het begrotingsjaar 2016.

Het document bestaat uit drie delen:

1. de samenvatting met de bestuurlijke inleiding en het budgettair kader met aandacht voor de beleidsmatige ontwikkelingen, mutaties in de programmareserves, de financiële ruimte (algemene middelen) en een actualisatie van het financiële perspectief van de Begroting 2016;
2. de programma's en de paragraaf Bedrijfsvoering, met per programma of paragraaf:
  1. de indicatoren.
  2. de financiële afwijkingen;
3. de bijstellingen van investeringskredieten, voor zover deze betrekking hebben op 2016.

In de voorjaarsnota worden vier categorieën financiële bijstellingen onderscheiden:

- *op beleid*: dit betreft afwijkingen ten opzichte van door Provinciale Staten vastgesteld beleid;
- *op planning*: dit betreft afwijkingen in de planning. Het doel staat niet ter discussie, evenmin de omvang en het benodigde budget;
- *op budget*: dit betreft een autonome wijziging van het budget, niet veroorzaakt door bijstelling van beleid of planning;
- *administratief*: dit zijn financieel-technische verschuivingen van budgetten en de kostenverdeling.

Eenmalig een integraal overzicht van de indicatoren

Conform afspraak bij de Begroting 2016 wordt in deze Voorjaarsnota 2016 eenmalig een integraal overzicht gegeven van de begrotingsindicatoren.

Bij de Begroting 2016 is aangegeven dat het Hoofdlijnenakkoord financieel volledig is verwerkt en dat inhoudelijk een eerste verbeterslag is gemaakt. De inhoudelijke verbeterslag betrof toen enkele structuuraanpassingen. Zo zijn enkele begrotingsdoelen samengevoegd tot een logischer geheel, een enkel doel is geschrapt in verband met het beëindigen van een programma of taak en is de omschrijving van doelen verbeterd en meer in lijn gebracht met het Hoofdlijnenakkoord. Ook de inhoudelijke toelichting is verbeterd, waarbij specifiek voor de indicatoren is aangegeven dat het een eerste verbeterslag betrof, met de toezegging dat een volgende verbeterslag in de voorjaarsnota zou volgen. De noodzaak van verdere uitwerking is ook naar aanleiding van de behandeling in de Staten bevestigd: veel informatie was namelijk nog PM.

Om deze PM's in te vullen heeft u 6 januari 2016 deel kunnen nemen aan een bijeenkomst over de begrotingsindicatoren. Het verslag daarvan is 12 maart 2016 aan de Staten toegestuurd (en meegenomen in de commissie Bestuur & Middelen van 16 maart 2016).

Parallel aan de ontwikkeling van begrotingsindicatoren loopt de vernieuwing van de website <http://staatvan.zuid-holland.nl/>. Op deze site zijn meer indicatoren en monitoringsgegevens per doel beschikbaar. Deze website zal komende maanden verder worden gevuld. Hier zijn dan de meest actuele onderzoeksresultaten beschikbaar.

Het resultaat van de verbeteringslag is opgenomen in deze voorjaarsnota. Per doel wordt achtereenvolgens in gegaan op:

- **het doel** met in de kern de doelstellingen per doel (deze zijn identiek aan de introductie zoals opgenomen in de Begroting 2016).
- **de laatste stand van zaken**, met een samenvatting wat aan de orde is geweest op de statenbijeenkomst van 6 januari, en tot welke aanpassingen dit leidt binnen de begrotingsindicatoren, maar ook binnen de Staat van Zuid-Holland en de voortgangsrapportages. Bij de laatste stand van zaken wordt ook aangegeven welke indicatoren niet wijzigen, en voor welke indicatoren alleen de nulwaarden worden geactualiseerd. Met de actualisatie van nulwaarden wijzigt de indicator niet.
- **de aangepaste indicatoren**: hier zijn de wijzigingen opgenomen. Dit kunnen nieuwe indicatoren zijn, verplaatsing van indicatoren inhouden (bijvoorbeeld van de voorjaarstaakwijziging naar de voorjaarsnota, maar ook van begroting naar de Staat van Zuid-Holland) en aanvullingen op de PM's. De wijzigingen in indicatoren worden aan de Staten voorgelegd middels een apart beslispunt in de voordracht voor PS.

De wijzigingen in de indicatoren zijn te vinden in:

- Doel 1.1 Water (PM-waarden ingevuld, verplaatsing indicator)
- Doel 1.4 Groen (PM-waarden ingevuld)
- Doel 1.6 Milieu (PM-waarden ingevuld)
- Doel 2.1 Mobiliteit (nieuwe indicatoren en PM-waarden ingevuld)
- Doel 2.2 Openbaar Vervoer (nieuwe indicatoren en nadere uitwerking indicator)
- Doel 3.4 Ruimtelijke kwaliteit (verwijdering indicatoren)
- Doel 3.6 Erfgoed (nieuwe indicatoren)
- Doel 4.1 Bestuur (nieuwe indicatoren)
- Paragraaf Bedrijfsvoering (nieuwe indicatoren, verplaatsing van indicatoren)

Daarnaast zijn voor de programma's Transparante Overheid (in doel 4.1) en Versterken Kwaliteit Organisatie en het doelgroepenbeleid (beiden in de paragraaf Bedrijfsvoering) nadere toelichtingen opgenomen.

Voor het begrotingsdoel Energie volgt na behandeling van de Energieagenda deze informatie in het eerstvolgende P&C-product. Voor het begrotingsdoel Landbouw geldt hetzelfde, na behandeling het ambitiesdocument duurzame Landbouw.

De verbeteringslag zal daarnaast ook zichtbaar worden in beleidsmatige voortgangsrapportages die deze zomer via de Staat van Zuid-Holland worden gepubliceerd.

Tot slot, zoals eerder bij brief van 27 januari aan u gemeld, vindt op dit moment een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording plaats. Onderdeel daarvan is dat alle provincies een set identieke indicatoren gaan gebruiken vanaf de Begroting 2018. Doel is de vergelijkbaarheid tussen provincies te verbeteren. Of en in welke mate dit doorwerkt op de nu geformuleerde indicatoren zal moeten blijken. De organisatie volgt de ontwikkelingen en zet zich in om deze te beïnvloeden.

Beleidsmatige ontwikkelingen

In de voorjaarsnota zijn de volgende beleidsmatige ontwikkelingen financieel verwerkt:

- *(doel 3.1) Programma Kansen op versterking verbindingen economisch beleid Provincie Zuid-Holland:* Zuid-Holland is de economische motor van Nederland. De (top)sectoren concurreren op wereldniveau met pijlers als havens, industrie, greenports en onderwijs/kennisinstellingen. Alleen, het lukt de regio onvoldoende om het aanwezige innovatiepotentieel te benutten. Er zijn nu mogelijkheden om het economisch beleid van de provincie steviger te verbinden met andere PZH-kerntaken en met het beleid van partners (andere provincies, het Rijk en partners in de provincie, zoals de Zuidvleugel). De actualisatie van

middelen is nodig voor deze samenwerking met Rijk/provincies, binnen de regio en voor werklocatiebeleid/slim ruimtegebruik.

- *(doel 3.2) Intensivering opstart Energietransitie:* Verkenning van de energieagenda heeft het inzicht opgeleverd dat binnen de verschillende energieclusters nu wordt samengewerkt met verschillende partijen, maar nog niet altijd één partij de leiding hierin neemt. Als de provincie het verschil wil maken in de energietransitie en warmte, is hiervoor extra inzet nodig. Daarom wordt voorgesteld hiervoor extra (personele) capaciteit vrij te maken.
- *(doel 3.3) Implementatietraject van de omgevingswet:* Op 1 juli 2015 is het bestuursakkoord tussen Rijk, IPO, VNG en de UvW ondertekend. In het akkoord zijn de afspraken tussen partijen vastgelegd over de implementatie van de Omgevingswet. Deze nieuwe omgevingswet beoogt het huidige omgevingsrecht eenvoudiger en beter te maken en integreert 26 wetten. Invoering van de wet zal zowel incidenteel als structureel financiële consequenties hebben voor decentrale overheden. Afspraak is dat het Rijk verantwoordelijk is voor de investeringskosten en dat alle partijen zelf hun eigen transitiekosten voor hun rekening nemen, en de structurele uitvoeringskosten na invoering van de wet gezamenlijk delen. Over de verdeling van de structurele financiële consequenties dienen nog nadere afspraken te worden gemaakt. De implementatie en uitvoering van de nieuwe omgevingswet is een nieuwe wettelijke taak.
- *(doel 3.3) Integraal budget voor de Toekomstagenda:* Om te komen tot een integrale provinciebrede onderzoeks- en verkenningagenda, wordt de komende vier jaar (t/m 2019) beperkt budget en inzet gebundeld vanuit beleidsvelden Water, Mobiliteit, Bestuur, Wonen en Ruimte.
- *(doel 4.1) Steun initiatief Expo 2025 in Rotterdam:* Er is een initiatief om de wereldtentoonstelling in 2025 naar Rotterdam halen. Gedeputeerde Staten hebben op 1 december 2015 een Letter of commitment gestuurd aan de drie betrokken ministers om de steun uit te spreken voor kandidaatstelling. De provincie ondersteunt dit gezien de bijdrage aan het versnellen en verbeteren van de provinciale missie en gestelde doelen (projecten die structuur, innovatie, economie en ruimtelijke verbeteringen versterken). Vanuit de regio werken de provincie, de gemeente Rotterdam en MRDH hierin samen.
- *(doel 5.1) Ontwikkeling Provinciefonds:* De financiële gevolgen uit de September- en Decemercirculaire 2015 worden in deze voorjaarsnota verwerkt. In deze circulaire bericht het Rijk over ontwikkelingen van het Provinciefonds, inclusief de decentralisatieuitkeringen. De decentralisatieuitkeringen hebben invloed op de beleidsmatige programma's (in deze voorjaarsnota voornamelijk op programma 2 Bereikbaar en Verbonden). De algemene ontwikkeling van het Provinciefonds is toegelicht bij programma 5.
- *(Bedrijfsvoering) De nieuwe cao voor provinciaal personeel:* Na het opstellen van de Begroting 2016 is een nieuwe cao afgesproken. Deze nieuwe cao is een verplichte uitgave en leidt tot een toename van de loonkosten. Het IPO en de bonden hebben in februari 2016 een onderhandelingsresultaat bereikt voor een nieuwe provinciale cao met een looptijd tot 1 januari 2017. Daarnaast is een aantal wijzigingen aangebracht in de werkgeverspremies. Cao-lonen en werkgeverspremies samen vormen de totale loonkosten.

Gebruikte afkortingen

De volgende afkortingen zijn gebruikt:

BAT: Baten (ontvangen van derden)

DP: Doorgeschoven Prestatie

FR: Financiële Ruimte

OVP: Overlopende passiva

RES: Reserves

Budgettair kader

Inleiding

In het budgettair kader wordt het financieel perspectief van de Begroting 2016 geactualiseerd. Er wordt ingegaan op de ontwikkeling van de algemene reserve, de opgenomen begrotingswijzigingen die de financiële ruimte raken en er wordt hiervoor een dekkingsvoorstel gepresenteerd. Uitgangspunt is dat de Begroting 2016 financieel sluit.

Naast de begrotingswijzigingen die de financiële ruimte raken zijn de ontwikkelingen van de reserves opgenomen in het budgettair kader.

Voor een meer gedetailleerde toelichting op de begrotingswijzigingen wordt verwezen naar de financiële toelichtingen bij de programma's in het volgende hoofdstuk.

Ontwikkeling van de algemene reserve

Deze voorjaarsnota sluit op een nadelig verschil van € 5,8 mln. De stand van de algemene reserve komt hiermee op € 74,3 mln. De minimale stand van de algemene reserve, conform de Beleidsnota Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2012, is € 30 mln.

Ontwikkeling algemene reserve (bedragen x € 1 mln)	
Stand per ultimo 2015	84,9
Onttrekking Begroting 2016:	- 25,5
Dekking Hoofdlijnenakkoord (- € 23,7 mln)	
Financiële ruimte begroting (- € 1,8 mln)	
Rekeningresultaat 2015	37,8
Beklemd deel rekeningresultaat 2015	-17,1
Saldo Voorjaarsnota 2016	-5,8
Stand algemene reserve na Voorjaarsnota 2016	74,3

Effect van de voorjaarsnota op de financiële ruimte

Bij dit onderdeel wordt ingegaan op het saldo van de voorjaarsnota. Het saldo wordt veroorzaakt door de begrotingswijzigingen die effect hebben op de financiële ruimte.

Om de lopende begroting sluitend te krijgen, wordt de financiële ruimte verrekend met de algemene reserve.

Mutaties financiële ruimte (bedragen x € 1 mln)		Bedrag
Beklemd deel Jaarrekening 2015		-17,1
Dekking beklemd deel Jaarrekening 2015 (algemene reserve)		17,1
Exogene ontwikkelingen:		0,8
Cao ontwikkeling inclusief sociale premies	-2,4	
Provinciefonds: algemene uitkering Provinciefonds: algemene uitkering	3,2	
Overige ontwikkelingen/bijstellingen:		-6,6
Implementatietraject omgevingswet	-6,0	
Samen werken in uitvoering Geluidsbeleid	-0,2	
Extra opstartkosten energietransitie	-0,3	
World Expo 2025	-0,6	
Vermindering dotatie Fonds Nazorg	0,3	
Overige mutaties (vrijval uit reserve en kapitaallasten)	0,2	
Totaal		-5,8

Onderdeel van de integrale afweging bij de Voorjaarsnota 2016 betreft het bestemmen van middelen waarvoor in 2015 of eerder wel juridische verplichtingen zijn aangegaan of bestuurlijke afspraken zijn gemaakt, maar die nog niet tot uitvoering zijn gebracht. Het 'gesloten systeem' voor groen en mobiliteit is ook een bestuurlijke afspraak.

Om deze redenen is in de Jaarstukken 2015 gemeld dat € 17,1 mln van het rekeningresultaat 2015 al een bestemming heeft. In deze voorjaarsnota worden daarom de volgende middelen toegevoegd aan de programma budgetten:

Beklemd deel jaarrekeningresultaat 2015 (bedragen x € 1 mln)	Doel	Bedrag
MKB innovatiestimulering Topsectoren	Doel 3.1	3,5
Programma impuls omgevingsveiligheid (IOV)	Doel 1.6	1,5
Kennisprogramma Duurzaam Door (leren voor duurzame ontwikkeling)	Doel 1.6	0,2
Interbestuurlijke actieplan bevolkingsdaling	Doel 3.5	0,1
Green deal (uitwerking warmtestrategie)	Doel 3.2	0,1
Apparaatslasten - gedifferentieerd belonen	Bedrijfsvoering	0,3
Groen, UPG en NNN– inclusief apparaatslasten € 0,3 mln	Doel 1.3 t/m 1.5	4,4
Mobiliteit– inclusief apparaatslasten € 2,2 mln	Doel 2.1 en 2.2	4,5
Regionale Economie / Bedrijventerreinen	Doel 3.1 en 3.5	2,5
Totaal		17,1

Exogene ontwikkelingen (€ 0,8 mln positief)

Exogene ontwikkelingen worden bepaald buiten de provincie. Deze ontwikkelingen zijn:

- Cao ontwikkeling inclusief sociale premies (€ 2,4 mln nadelig)
- Provinciefonds: algemene uitkering (€ 3,2 mln voordelig)

Overige ontwikkelingen/bijstellingen (€ 6,6 mln negatief)

Overige ontwikkelingen betreffen mutaties die ten laste van de financiële ruimte worden gebracht, of vrijvallen in de financiële ruimte. Dit zijn in deze voorjaarsnota de volgende mutaties:

- Implementatietraject omgevingswet (€ 6 mln nadelig)
- Samen werken in uitvoering Geluidsbeleid (€ 0,2 mln nadelig)
- Extra opstartkosten energietransitie (€ 0,3 mln nadelig)
- World Expo 2025 (€ 0,6 mln nadelig)
- Vermindering dotatie Fonds Nazorg (€ 0,3 mln voordelig)
- Overige mutaties (vrijval uit reserve en kapitaallasten) (€ 0,2 mln voordelig)

Bijstelling van de geraamde mutaties in de programmareserves

Binnen de programmareserves 1 t/m 5 wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende onderwerpen. Hieronder volgt een overzicht op onderwerp van de belangrijkste mutaties. Het totaal aan gereserveerde middelen in de programmareserves 1 t/m 5 (exclusief de algemene reserve) neemt per saldo toe met € 102,2 mln. Er is in deze voorjaarsnota € 62,7 mln minder onttrokken en € 395 mln meer gestort.

De toename van de reserves wordt grotendeels bepaald door de verlaging van onttrekking uit de reserve Mobiliteit, ter grootte van € 74,4 mln. Dit heeft er mee te maken dat in de oorspronkelijke begroting de concessies openbaar vervoer werden gedekt uit de reserve Mobiliteit. Door alle provincies is nu afgesproken om de uitgaven 2016 nog ten laste van de Overlopende Passiva Brede Doeluitkering (OVP BDU) te brengen. Hier staat een verlaging van de bijdrage uit de reserve tegenover.

Voor een toelichting op de bijstellingen in de reserves wordt verwezen naar de doelen in deze voorjaarsnota.

Een plus (+) in de kolom onttrekking uit reserve betekent dat de geraamde onttrekking aan de reserve wordt verlaagd. Een min (-) in de kolom onttrekking uit reserve betekent dat extra wordt onttrokken.

Een plus (+) in de kolom storting in reserve betekent dat er meer gestort wordt. Een min (-) betekent dat een eerdere storting wordt teruggedraaid.

(Bedragen x € 1 mln)	Reservenaam	Doel	Onttrekking	Stortingen	Saldo mutaties
Programmareserve 1	Decentralisatieakkoord natuur	1-2	-0,3	-	-0,3
	Decentralisatieakkoord natuur	1-3	1,9	-	1,9
	Decentralisatieakkoord natuur	1-4	0,8	-	0,8
	Friciekosten RUD	1-6 *	-0,0	-	-0,0
	Groene ambities	1-3	-2,0	-	-2,0
	Groene ambities	1-4	-0,2	5,9	5,7
	IODS	1-4	4,6	-	4,6
	Luchtkwaliteit (NSL)	1-6	-0,9	-	-0,9
	Sanering glastuinbouw	3-3	-0,6	-	-0,6
	Natuurcompensatie	1-4	-0,2	0,5	0,2
	Omgevingsveiligheid	1-6	-0,8	1,5	0,8
Programmareserve 2	1%-regeling Kunst	5-1	-0,1	-	-0,1
	1%-regeling Kunst	3-1 *	-0,0	-	-0,0
	Egalisatie kapitaallasten nota IWA	2-1	-	3,2	3,2
	Egalisatiereserve exploitatieprojecten MPI	2-1	-3,3	-	-3,3
	Mobiliteit	2-1 *	-0,0	-	-0,0
	Mobiliteit	2-2	74,4	0,3	74,7
	Bereikbaarheid	2-1	-1,6	4,5	2,9
	Bereikbaarheid	2-2	-1,5	-	-1,5
Programmareserve 3	Coolport middelen	2-1	-0,3	-	-0,3
	Bedrijventerreinen	3-1	-3,3	-	-3,3
	Bedrijventerreinen	3-5	-	-1,3	-1,3
	Greendeal Zonnepanelen-asbest	3-2	-0,8	-	-0,8
	IRP Goeree-Overflakkee	3-1 *	-0,0	-	-0,0
	Meerjarenplan Bodemsanering	3-7	4,6	1,2	5,8
	MIT MKB Innovatiestimulering topsectoren	3-1	-	4,5	4,5
	Mitigatie / Energie	3-2	-0,6	-	-0,6
	Overcommitting OP-West	3-1	-1,4	-	-1,4
	Programma Warmte-Koude Z-H	3-2	-0,1	-	-0,1
	Regionale netwerken topsectoren	3-1	-1,3	1,5	0,2
	Implementatie Omgevingswet	3-3	-1,5	6,0	4,5
	Versterking economie	3-1	-	5,3	5,3
	Versterking economie	3-2 *	-	-	-
	Interreg - cofinanciering EFRO	3-1	-1,0	4,4	3,4
	Zuidvleugelfonds / onderdeel Driehoek RZG	5-1	-0,1	-	-0,1
Programmareserve 4	Restauratie rijksmonumenten en erfgoed	3-6	-1,7	2,0	0,3
Programmareserve 5	Friciekosten algemeen	5-1	-0,2	-	-0,2
	Friciekosten algemeen	1-3	0,1	-	0,1
	Jonge ambtenaren	5-1	-0,1	-	-0,1
Eindtotaal			62,7	39,5	102,2

* financiële mutaties in reserves zijn kleiner dan € 0,05 mln waardoor deze in de afronding op nul staan.

Vier nieuwe onderwerpen worden toegevoegd aan de programmareserves 1 t/m 5; deze zijn:

Programmareserve (bedragen x € 1 mln)	Onderwerp	Zie toelichting in	Bedrag
3	Regionale Netwerken Topsectoren	Doel 3.1	1,5
3	Versterking Economie	Doel 3.1	5,3
3	MIT MKB Innovatieregeling Topsectoren	Doel 3.1	4,5
3	Implementatie Omgevingswet	Doel 3.3	6,0

Daarnaast wordt van één reserve de looptijd verlengd.

Programmareserve	Onderwerp	Oude looptijd	Nieuwe looptijd
3	Greendeal Zonnepanelen-asbest	t/m 2017	Open

En van één reserve wordt de naam gewijzigd in programmareserve 1:

Oude naam	Stimulering Duurzame Energie
Nieuwe naam	Milieuaspecten van omgevingsgebied

Dit was een toezegging naar aanleiding van de behandeling van de Begroting 2016.

Programma's

Programma 1 Groen, Waterrijk en Schoon

Middeleninzet programma 1

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	232.822	6.050	0	238.872
Baten	58.676	7.821	0	66.497
Totaal saldo van baten en lasten	-174.146	1.772	0	-172.374
Bijdrage uit reserve	45.126	-2.980	0	42.146
Storting in reserve	15.331	7.847	0	23.178
Resultaat	-144.351	-9.055	0	-153.405

Doel 1-1 Duurzaam beschermd tegen overstromingen en wateroverlast

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Overstromingen en wateroverlast worden voorkomen met preventieve maatregelen, passend bij de gewenste ruimtelijke en economische ontwikkeling van Zuid-Holland
- Zuid-Holland is waterrobuust ruimtelijk ingericht, zodat bij overstromingen en wateroverlast de gevolgen zo klein mogelijk zijn

Laatste stand van zaken

De voortgang van dit doel wordt gerapporteerd via de monitoringrapportage Ruimtelijke adaptatie. Deze wordt samengesteld uit provinciale gegevens over het beleid rond meerlaagse veiligheid/overstromingen, wateroverlast, droogte en hittestress. De rapportage wordt opgezet volgens de systematiek van de landelijke monitoringrapportage Ruimtelijke Adaptatie van het Deltaprogramma. Dit houdt in dat de scores inzicht geven hoe ver de provincie is met beleidsontwikkeling, of dit voldoende is om de doelen te halen en in hoeverre de ontwikkelde instrumenten (watertoets, kennisportaal, stimuleringsprojecten) toereikend zijn. De gegevens voor de provinciale monitoringrapportage Ruimtelijke adaptatie worden ook gebruikt voor de landelijke rapportage.

Tijdens de Statenbijeenkomst op 6 januari 2016 is voorgesteld de effectindicator 'percentage grondgebied Z-H dat voldoet aan criteria voor basisveiligheid' te vervangen door een procesindicator in de voortgangsrapportage (Staat van Zuid-Holland), die aansluit bij de landelijke rapportage in het kader van het Deltaprogramma/Ruimtelijke adaptatie.

Dit leidt ertoe dat de genoemde effectindicator uit de P&C cyclus wordt gehaald. Ook de toezegging voor een indicator bij de GS-taak bevorderen van een waterrobuuste ruimtelijke inrichting (taak 1.1.3) komt hiermee te vervallen. Bij de overige twee (prestatie)indicatoren zijn de PM waarden ingevuld.

Aangepaste indicatoren

Bij deze indicatoren zijn de PM waarden voor 2016 t/m 2019 ingevuld.

Prestatie-indicatoren

		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
1.1.1.1	Wordt	Aantal kilometer genormeerde regionale keringen per jaar	2.065	250	50	50	50
1.1.1.2	Wordt	Aantal getoetste dijkversterkingsplannen primaire keringen per jaar	3	3	2	2	2

De in de Begroting 2016 opgenomen effectindicator wordt geschrapt, ook de toezegging voor een indicator bij taak 1.1.3 komt te vervallen. In plaats daarvan wordt de monitoringrapportage Ruimtelijke adaptatie opgesteld.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	4.829	60	0	4.889
Baten	492	45	0	537
Totaal saldo van baten en lasten	-4.336	-15	0	-4.351
<i>Reserves</i>				
Programmamanagement Kustontwikkeling	100	0	0	100
Zandmotor	200	0	0	200
Bijdrage uit reserve	300	0	0	300
Resultaat	-4.036	-15	0	-4.051

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,1 mln (n)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. PZH is leadpartner voor het organiseren van het Landelijk Overleg Kust (LOK). Hiervoor wordt deels een bijdrage van derden ontvangen.
Baten			
€ 0,0 mln (v)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Zie toelichting bij de lasten

Doel 1-2 Goede kwaliteit en kwantiteit grond- en oppervlaktewater

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Evenwicht tussen beschikbaarheid en vraag zoetwater en uitvoeren voorkeursstrategieën uit het Deltaprogramma
- Voldoende drinkwatervoorzieningen en drinkwatervoorraden (kwalitatief en kwantitatief)
- Alle Kader Richtlijn Water (KRW)-grondwaterlichamen in 2027 in goede toestand (kwantitatief en kwalitatief)
- Alle KRW-oppervlaktelichamen in 2027 in goede toestand (kwalitatief)
- Grond- en oppervlaktewater in Natura 2000 gebied voldoet aan eisen van natuurdoelen (kwalitatief en kwantitatief)
- Voldoende veilige en kwalitatief goede zwemwaterlocaties
- Omgaan met veenbodemdaling (stoppen, remmen of loslaten)

Laatste stand van zaken

Provinciale Staten worden jaarlijks geïnformeerd over de voortgang van het Deltaprogramma via de strategische agenda Zuid-Holland voor het Deltaprogramma. De realisatie van de zoetwaterstrategie en voorkeursstrategieën vindt plaats in het kader van het Nationaal Deltaprogramma, in samenwerking met andere overheden en belanghebbenden. De realisatie is daardoor sterk afhankelijk van deze partijen.

Medio zomer 2016 worden visie, strategie en programma rond bodemdaling op hoofdlijnen aangeboden aan Gedeputeerde Staten. Daarna volgt in het najaar 2016 het definitieve programma met budgetvraag ter vaststelling door Provinciale Staten. Op basis daarvan kan de indicator voor bodemdaling worden bepaald.

Tijdens de Statenbijeenkomst op 6 januari 2016 is voorgesteld voor dit doel een procesindicator (voor de voortgangsrapportage en de Staat van Zuid-Holland) te formuleren voor de taak 'beleidsvorming en gebiedsafspraken veenbodemdaling'.

De indicatoren, zoals opgenomen in de Begroting 2016, blijven ongewijzigd.

Dit betreft de effectindicator 'Aantal KRW grondwaterlichamen dat aan de KRW-doelen voldoet'.

Dit zijn de volgende prestatie-indicatoren:

- (1.2.2.1) Aantal afgeronde maatregelen in drinkwaterwinningsgebieden (zoals vastgelegd in het SGBP voor 2016-2021)
- (1.2.3.1) Aantal provinciale Europese Kaderrichtlijn Watermaatregelen dat per 31/12 is afgerond (zoals vastgelegd in het SGBP voor 2016-2021)

Aangepaste indicatoren

Niet van toepassing.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	5.029	212	0	5.241
Baten	2.370	0	0	2.370
Totaal saldo van baten en lasten	-2.659	-212	0	-2.871
<i>Reserves</i>				
Decentralisatieakkoord natuur	0	272	0	272
Bijdrage uit reserve	0	272	0	272
Resultaat	-2.659	60	0	-2.599

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. In het kader van de Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) Synergieprojecten water is een subsidie verstrekt waar bij het opstellen van de begroting nog geen rekening mee was gehouden .
€ 0,1 mln (v)	Nee	Doel 3.3	Deze wijziging betreft een administratieve bijstelling. € 0,1 mln wordt overgeheveld naar programma 3 als bijdrage in de kosten voor het opstellen van de Toekomstagenda.
Bijdrage uit reserve			
€ 0,3 mln (v)		N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserve Decentralisatieakkoord Natuur. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote onttrekking uit de programmareserve bijgesteld.

Doel 1-3 Groenblauwe structuur versterkt samenhang stad-land en recreatieve gebruiks- en belevingswaarde landschap

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Voldoende en toegankelijke groen- en watergebieden in Zuid-Holland
- Beleefbaar landschap door recreatieve routenetwerken
- Grote betrokkenheid van particulieren en bewoners bij versterken groenbeleving (groenparticipatie)

Laatste stand van zaken

De Statencommissie Duurzame Ontwikkeling is per brief geïnformeerd over de voorlopige lijst van onderwerpen voor de monitoringrapportage Groenbeleving (Brief Han Weber d.d. 2 maart 2016).

In de indicatoren zoals opgenomen in de begroting is de formulering van de RodS-indicator aangescherpt, omdat nulmeting en streefwaarden betrekking hebben op gebieden waarvan per 2013 een realisatieopgave resteert. De streefwaarden zelf zijn ongewijzigd gebleven.

Alle begrotingsindicatoren, zoals opgenomen in de Begroting 2016, blijven ongewijzigd.

Dit betreft de volgende effectindicatoren:

- (1.3.a) Percentage Zuid-Hollanders dat tevreden is met recreatief groen in de buurt (straal van 2 km en/of binnen 10 minuten fietsen)
- (1.3.b) Percentage Zuid-Hollanders dat tevreden is met recreatieve routenetwerken (varen, fietsen, wandelen)

Dit zijn de volgende prestatie-indicatoren:

- (1.3.1.1) Aantal ha RodS-gebied waarvan de inrichting is afgerond en beheer geregeld. Het betreft RodS-gebieden waarvan per 2013 een realisatieopgave resteert
- (1.3.1.2) Het aantal provinciale recreatiegebieden (PRG's) waarvan eigendom en/of beheer zijn overgedragen
- (1.3.2.1) Het aantal knelpunten in recreatieve routes voor varen, fietsen, wandelen
- (1.3.4.1) Aantal natuur- en recreatieschappen (inclusief het Koepelschap Buitenstedelijk Groen) waarvan de provincie nog deelnemer is
- (1.3.4.2) Groenservice Zuid-Holland (G.Z-H) is afgebouwd

Aangepaste indicatoren

Niet van toepassing.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	48.556	4.608	0	53.164
Baten	11.445	-82	0	11.363
Totaal saldo van baten en lasten	-37.110	-4.690	0	-41.801
<i>Reserves</i>				
Groene ambities	3.092	2.000	0	5.092
Vlietland	82	0	0	82
Decentralisatieakkoord natuur	8.754	-1.866	0	6.888
Frictiekosten algemeen	143	-143	0	0
Bijdrage uit reserve	12.071	-9	0	12.062
Resultaat	-25.039	-4.699	0	-29.738

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 1,4 mln (n)	Ja	RES € 0,1 mln BAT -€ 0,1 mln FR € 1,4 mln	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Bijstellingen in de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma Groen (UPG) leiden per saldo ertoe dat de lasten op totaalniveau nagenoeg niet wijzigen. Wel wijzigen de onttrekkingen uit de programmareserve 1 Groene Ambities (€ 2 mln meer) en Decentralisatieakkoord natuur (€ 1,9 mln minder), en worden er minder bijdragen van derden ontvangen (€ 0,1 mln). Het gaat hierbij vooral om bijstellingen bij het project Balij/Bieslandse Bos en de subsidieverlening voor de kwaliteitsverbetering bestaande recreatiegebieden. Verder wordt € 1,4 mln vanuit de in 2015 niet uitgegeven en dus vrijgevalen provinciale middelen voor het UPG opnieuw beschikbaar gesteld (beklemd deel jaarrekeningresultaat).
€ 1,3 mln (n)	Nee	Bedrijfsvoering	Betreft administratieve wijziging. Alle loonkosten worden centraal begroot in programma 6 (Paragraaf Bedrijfsvoering. Met budgetair-neutrale wijziging wordt deze lijn aangehouden.
€ 1,1 mln (n)	Nee	Bedrijfsvoering	Betreft een administratieve wijziging. Betreft verplaatsing overhead G.Z-H vanuit programma 6 (Paragraaf Bedrijfsvoering). Zie voor toelichting Paragraaf Bedrijfsvoering.
€ 0,7 mln (n)	Ja	FR € 0,8 mln RES -€ 0,1 mln	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. € 0,8 mln wordt vanuit de in 2015 niet uitgegeven en dus vrijgevalen provinciale middelen voor participatie recreatieschappen opnieuw beschikbaar gesteld (beklemd deel jaarrekeningresultaat). Deze middelen zullen worden ingezet voor de transitie recreatieschappen en Groenservice Zuid-Holland (G.Z-H). Gelet hierop zijn de hiervoor gereserveerde middelen uit de reserve Frictiekosten algemeen (€ 0,1 mln) niet nodig en wordt de onttrekking teruggedraaid.
Baten			
€ 0,1 mln (n)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Zie de toelichting bij de lasten (UPG).

Doel 1-4 De biodiversiteit is behouden en waar mogelijk versterkt

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd op termijn het volgende te bereiken:

- Natuurwaarden in het Natuurnetwerk Nederland (NNN), voorheen de herijkte Ecologische Hoofdstructuur (EHS), blijven voldoen aan de ambitie uit het natuurbeheerplan
- Het Natuurnetwerk in Zuid-Holland is compleet inclusief de ecologische verbindingen
- Instandhoudingsdoelen Natura 2000 zijn behaald met behoud van economische ontwikkelruimte (conform Programmatische Aanpak Stikstof)

Laatste stand

Tijdens de Statenbijeenkomst van 6 januari 2016 is aangegeven dat de meetfrequentie voor de kwaliteit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) eens per 6 jaar is en de bestuursperiode van Provinciale Staten overstijgt. In de voortgangsrapportage en de Staat van Zuid-Holland wordt naast kwalitatieve informatie over biodiversiteit ook kwantitatieve informatie over de voortgang van de realisatie van het NNN gedeeld.

De effectindicatoren, zoals opgenomen in de Begroting 2016, blijven ongewijzigd.

Dit betreft de volgende indicatoren:

- (1.4.a) Biodiversiteitsgraadmeter: Ontwikkeling kenmerkende soorten per ecosysteem (bos, open duin, moeras, natuurlijk grasland, agrarisch gebied)
- (1.4.b) Kwaliteit SNL-beheertypen (flora, fauna, structuur, abiotiek en ruimtelijke condities) *Deze waarden staan nog op PM, deze waarden zijn in 2019 beschikbaar.*
- (1.4.c) Kwaliteit habitattypen in Natura 2000 gebied met vastgesteld beheerplan (% met een goede kwaliteit)
- (1.4.d) Kwaliteit leefgebied/populatiegrootte vogel- en habitatrictlijnsoorten in N2000 gebied met vastgesteld beheerplan (% met goede kwaliteit)

De volgende prestatie-indicatoren zijn ongewijzigd:

- (1.4.2.1) Aantal hectare Natuurnetwerk Nederland in beheer met SNL subsidie
- (1.4.4.1) Aantal hectare leefgebied binnen het nieuwe stelsel agrarisch natuur- en landschapsbeheer (open grasland, natte en droge dooradering, open akkerland)

Bij de overige prestatie-indicatoren zijn de PM waarden ingevuld.

Aangepaste indicatoren

Bij onderstaande indicatoren zijn de PM waarden voor 2016 t/m 2019 ingevuld.

Prestatie-indicatoren

		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
1.4.1.1	Wordt	Jaarlijkse groei van het aantal ha grond die voor NNN beschikbaar is ten opzichte van de opgave		55 (4%)	130 (10%)	533 (39%)	293 (22%)
1.4.1.2	Wordt	Jaarlijkse groei van het aantal ha nieuw ingericht natuurgebied ten opzichte van de opgave		567 (15%)	678 (19%)	345 (9%)	259 (7%)
1.4.1.3	Wordt	Jaarlijkse groei van het aantal ha nieuw natuurgebied in beheer ten opzichte van de opgave	27.476	459 (2%)	617 (2%)	496 (2%)	292 (1%)
1.4.1.4	Wordt	Jaarlijkse groei van het aantal kilometer nieuwe provinciale ecologische verbindingen ten		15 (17%)	15 (17%)	15 (17%)	15 (17%)

		opzichte van de opgave					
1.4.3.1	Wordt	Aantal ha (cumulatief) waar herstelmaatregelen zijn uitgevoerd in PAS-gebieden (geordend per type maatregel)*	280	400	599	846	1065

* 'Geordend per type maatregel is hier weggehaald omdat niet in de begroting, maar in de jaarlijkse monitoringrapportage biodiversiteit zal worden weergegeven.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	95.131	-2.104	0	93.028
Baten	40.578	6.750	0	47.329
Totaal saldo van baten en lasten	-54.553	8.854	0	-45.699
Reserves				
Groene ambities	0	237	0	237
Beheerplannen Natura 2000 en PAS	93	0	0	93
Decentralisatieakkoord natuur	1.100	-773	0	327
Reserve Natuurcompensatie	0	212	0	212
1%-regeling Kunst	13	0	0	13
IODS	10.700	-4.574	0	6.126
Bijdrage uit reserve	11.906	-4.898	0	7.008
Groene ambities	0	5.893	0	5.893
Reserve Natuurcompensatie	0	454	0	454
IODS	75	0	0	75
Storting in reserve	75	6.347	0	6.422
Resultaat	-42.722	-2.390	0	-45.112

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 10,8 mln (v)	Ja	RES € 0,5 mln OVP -€ 5,5 mln DU -€ 5,9 mln FR € 0,1 mln	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Bijstellingen in de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma Groen (UPG) en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) leidt per saldo tot € 10,8 mln minder lasten. Ten eerste worden op basis van bijstelling in de planning van de projecten Gouwe Wiericke, Krimpenerwaard en Deltanatuur de lasten voor 2016 naar beneden bijgesteld met € 11,4 mln. Het hiervoor beschikbare budget aan Decentralisatie-uitkering natuur (€ 5,9 mln) wordt toegevoegd aan de programmareserve 1 Groene Ambities. Verder leidt dit tot een verlaging van het budget aan beschikbare rijksmiddelen (OVP) met € 5,5 mln. Vervolgens leiden bijstellingen in de sfeer van subsidieverlening (hogere lasten € 0,5 mln) tot wijzigingen in de onttrekking uit de programmareserve 1: € 0,1 mln meer uit Decentralisatie-uitkering natuur, € 0,2 mln meer uit Groene Ambities en € 0,2 mln meer uit Natuurcompensatie. Tot slot wordt € 0,1 mln vanuit de in 2015 niet uitgegeven en dus vrijgevallen provinciale middelen voor het UPG opnieuw beschikbaar gesteld (beklemd deel van het jaarrekeningresultaat).
€ 5,9 mln (n)		OVP	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De aangepaste planning voor het project Project Mainport Rotterdam (PMR)/Buytenland van Rhon leidt tot € 5,9 mln meer lasten. Dit betreft met name de grondverwerving die voor een groot deel van 2015 naar 2016 zijn verschoven.
€ 4,6 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De aangepaste planning voor het project Integrale Ontwikkeling tussen Delft en Schiedam (IODS) leiden tot € 4,6 mln minder lasten. Dit betreft met name de verschuiving van de bijdrage aan Rijkswaterstaat.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
€ 3,4 mln (n)	Ja	OVP	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De raming van de netto-opbrengsten grondverkoop (grond-voor-grond NNN) voor 2016 wordt met € 3 mln verhoogd naar € 19 mln. Het betreft hier grotendeels grondtransacties die zijn verschoven van 2015 naar 2016. Verder is bij het tijdelijk beheer sprake van hogere pachtopbrengsten (€ 0,4 mln). Dit leidt tot hogere uitvoeringskosten (€ 0,1 mln) en hogere lasten voor de afboeking van de boekwaarde van de verkochte gronden (€ 1,1 mln). De wijziging in de baten en lasten leidt per saldo tot een storting in de OVP Ontwikkelopgave Natuur van € 2,2 mln (=last).
€ 2,3 mln (n)	Ja	BAT - € 0,6 mln OVP € 1,1 mln FR € 1,8 mln	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Bijstellingen in de uitvoering van de PAS/Natura2000 beheerplannen leiden per saldo tot een bijstelling van de lasten € 0,5 mln. Verder wordt € 1,8 mln vanuit de in 2015 niet uitgegeven en dus vrijgevallen provinciale middelen voor PAS/Natura2000 Beheerplannen opnieuw beschikbaar gesteld (beklemd deel jaarrekeningresultaat).
€ 1,6 mln (n)	Ja	BAT € 2,5 ml RES - € 0,9 mln	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De lasten voor SNL/SKNL (agraris) natuurbeheer worden bijgesteld op basis van nieuwe opgaven (februari 2016) van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) aan de provincie over de subsidieverlening in 2016. Dit wordt gedekt door een EU-bijdrage (€ 2,5 mln) en een lagere onttrekking uit de programmareserve 1 Decentralisatieakkoord natuur (€ 0,9 mln).
Baten			
€ 8,8 mln (v)	Ja	OVP € 6,3 mln BAT € 2,5 mln	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Zoals toegelicht bij de lasten wordt voor het project PMR en de uitvoering van de PAS/Natura2000 beheerplannen € 6,3 mln meer aan rijksmiddelen (OVP) ingezet. Tevens wordt voor de uitvoering PAS/Natura2000 beheerplannen € 2,5 mln meer aan EU-bijdragen ontvangen.
€ 5,5 mln (n)	Ja	OVP	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Zoals toegelicht bij de lasten voor het UPG wordt voor de projecten Gouwe Wiericke en Krimpenerwaard minder rijksmiddelen ingezet.
€ 3,4 mln (v)	Ja	OVP	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Zoals toegelicht bij de lasten is er sprake van hogere opbrengsten grondverkoop en pacht.
Bijdrage uit reserve			
€ 4,9 mln (n)	Ja	N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten voor de uitvoering UPG/NNN, het SNL/SKNL (agraris) natuurbeheer en het project IODS worden de begrote onttrekkingen uit de programmareserve bijgesteld.
Storting in reserve			
€ 5,9 mln (v)		N.v.t.	Zie verklaring bij de lasten bij UPG. Dit betreft voornamelijk de toevoeging van de Decentralisatie-uitkering natuur (€ 5,9 mln) wordt toegevoegd aan de programmareserve 1 Groene Ambities.
€ 0,5 mln (v)		N.v.t.	Er wordt € 0,5 mln extra gestort in de Reserve Natuurcompensatie. Dit betreft voornamelijk het project Rijnlandroute. Voor natuurcompensatie is bij Najaarsnota 2015 € 0,3 mln van de benodigde € 0,5 mln overgeboekt van het projectbudget Rijnlandroute naar de reserve Natuurcompensatie. De resterende € 0,2 mln wordt nu overgeboekt.

Doel 1-5 Sterke positie duurzame economisch rendabele grondgebonden landbouw

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Duurzame landbouwsector door middel van innovaties (onder andere sluiten kringlopen, regionale afzetketens)
- Continuïteit agrarische sector
- Voldoende ontwikkelingsruimte agrarische bedrijven binnen Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).
- Agrarisch natuurbeheer en duurzame landbouw dragen bij aan behoud biodiversiteit

Laatste stand van zaken

Tijdens de Statenbijeenkomst van 6 januari 2016 is voorgesteld om de indicatoren voor landbouw te bepalen als onderdeel van de uitwerking van het ambitiedocument duurzame landbouw. Als suggestie is meegegeven: het aantal landbouwbedrijven met een duurzaamheidscertificaat.

De effectindicator wordt op een later moment ingevuld, in afwachting van de vaststelling van het Ambitiedocument Duurzame Landbouw. Dit geldt ook voor de prestatie-indicatoren, behorend bij GS-taken 1.5.1 (Opstarten programma's gericht op kennis, ontwikkeling en innovatieve landbouw) en 1.5.2 (Participeren in innoverende samenwerkingsverbanden).

De prestatie-indicator (1.5.3.1) 'Jaarlijks aantal agrarische bedrijven met verbeterde kavelstructuur door middel van Uitvoeringsregeling Groen' blijft ongewijzigd.

Aangepaste indicatoren

Niet van toepassing.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	8.984	139	0	9.123
Baten	1.379	0	0	1.379
Totaal saldo van baten en lasten	-7.605	-139	0	-7.743
<i>Reserves</i>				
Groene ambities	1.210	0	0	1.210
Sanering glastuinbouw	153	0	0	153
Decentralisatieakkoord natuur	970	0	0	970
Bijdrage uit reserve	2.333	0	0	2.333
Resultaat	-5.271	-139	0	-5.410

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,1 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. € 0,1 mln wordt vanuit de in 2015 niet uitgegeven en dus vrijgevalen provinciale middelen voor het UPG opnieuw beschikbaar gesteld (beklemd deel jaarrekeningresultaat).

Doel 1-6 Een gezond(er) en veilig(er) leefmilieu

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Het milieubeleid richt zich op een gezondere en veiligere leefomgeving. Dat betekent dat de provincie wil bereiken dat minder mensen blootgesteld worden aan:

- verontreinigde lucht
- te hoge geluidbelasting
- risico's vanwege risicovolle activiteiten of transport van gevaarlijke stoffen

Laatste stand van zaken

Tijdens de Statenbijeenkomst op 6 januari 2016 is voorgesteld:

- Om (milieu)belevingsonderzoek onder burgers uit te voeren en niet alleen een indicator voor NOx op te nemen, maar ook voor fijnstof. In reactie is aangegeven dat het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) nog met een jaar verlengd is en dat Provinciale Staten jaarlijks een voortgangsrapportage luchtkwaliteit ontvangen met daarin veel meer informatie over de luchtkwaliteit in Zuid-Holland, waaronder fijnstof. Informatie over het luchtkwaliteitsbeleid en indicatoren is, voor zover beschikbaar te raadplegen via de Staat van Zuid-Holland en de voortgangsrapportage.
- Bij 'externe veiligheid' het doel en de indicator met elkaar in lijn te brengen. Dit is nu in de voorjaarsnota aangepast.
- Bij vergunningverlening, toezicht en handhaving een kwalitatieve indicator toe te voegen over verleende vergunningen (bijvoorbeeld het percentage vergunningen dat stand houdt bij de Raad van State en het percentage geweigerde vergunningen). Onderzocht wordt of informatie over uitvoering van VTH-beleid in de Staat van Zuid-Holland kan worden opgenomen.
- In de (begrotings)indicatoren aandacht te besteden aan het thema licht(hinder). Er wordt verder onderzocht of dit in de Staat van Zuid-Holland kan worden opgenomen..

De volgende effectindicatoren blijven ongewijzigd:

- (1.6.d; oude nummering was 1.6.c) Aantal geluidgehinderden langs de provinciale wegen boven de 55dB: *De streefwaarden voor deze indicator kunnen pas ingevuld worden op basis van de uitkomsten van een nog te voeren discussie tussen GS en PS met betrekking tot de inzet op geluidsmaatregelen.*

De volgende prestatie-indicatoren blijven ongewijzigd:

- (1.6.2.1) Aantal EV-knelpunten (= som bestaand – opgelost + nieuw)
- (1.6.3.1) Jaarlijks aantal projecten uit het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit in procedure
- (1.6.3.2) Jaarlijks aantal gerealiseerde maatregelen uit het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
- (1.6.3.3) Jaarlijks aantal maatregelen die in eigen beheer zijn gerealiseerd
- (1.6.4.1) Aantal km uitgevoerde geluidmaatregelen *De streefwaarden voor deze indicator kunnen pas ingevuld worden op basis van de uitkomsten van een nog te voeren discussie tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten met betrekking tot de inzet op geluidsmaatregelen. Daarom zijn de waarden nog op PM gezet*
- (1.6.5.1) Percentage op tijd verleende vergunningen voor kortlopende procedures
- (1.6.5.2) Percentage op tijd verleende vergunningen voor langlopende procedures
- (1.6.5.3) Percentage actuele vergunningen ten opzichte van het totale provinciale bedrijvenbestand. *Dit is een nieuwe indicator die voor het eerst is opgenomen in de begroting en daarom is er nog geen nulmeting beschikbaar. Deze kan bij de Jaarrekening 2016 opgeleverd worden. Daarom zijn de PM nulmetingen nu gehandhaafd.*

- (1.6.5.4) Percentage controledichtheid. *Dit is een nieuwe indicator. Omdat deze een onderdeel is van de indicator toezichtdichtheid kan nu al een nulmeting worden opgeleverd.*
- (1.6.5.5) Percentage naleving. *Dit is een bestaande indicator. Deze wordt echter vanaf 2016 anders berekend en daardoor kan de realisatie 2015 niet als nulmeting worden gehanteerd. Deze kan bij de Jaarrekening 2016 opgeleverd worden. Deze nulmetingen worden nu op PM gezet.*

Voor de indicatoren 1.6.3.1 t/m 1.6.3.3 is relevant dat de afronding van de maatregelen uit het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) is verlengd tot 2017. De huidige prestatie-indicatoren blijven hiermee in 2016 van kracht. Omdat het NSL is afgelopen per 1-1-2018 is voor de jaren 2018 en 2019 voorlopig "niet van toepassing" (N.v.t.) opgenomen. Op dit moment wordt onderzocht wat de luchtkwaliteitsopgave voor de komende jaren zal zijn. Hierop wordt het luchtkwaliteitsbeleid afgestemd, inclusief de daarbij behorende indicatoren.

Voor de indicatoren 1.6.5.1 t/m 1.6.5.5 zijn de nulmetingen per omgevingsdienst geactualiseerd aan de hand van hun resultaten zoals opgenomen in de Jaarstukken 2015. Hiermee blijft de indicator wel ongewijzigd.

Wijzigingen in de nulmetingen doen zich voor bij:

1.6.5.1	Percentage op tijd verleende vergunningen voor kortlopende procedures		
	Was	Omgevingsdienst Haaglanden	90%*
	Wordt	Omgevingsdienst Haaglanden	92%
1.6.5.2	Percentage op tijd verleende vergunningen voor langlopende procedures		
	Was	DCMR Omgevingsdienst Rijnmond	47%
	Wordt	DCMR Omgevingsdienst Rijnmond	50%
	Was	Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	87%
	Wordt	Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	100%
	Was	Omgevingsdienst Midden Holland	86%
	Wordt	Omgevingsdienst Midden Holland	100%
	Was	Omgevingsdienst West Holland	33%
	Wordt	Omgevingsdienst West Holland	66%
	Was	Omgevingsdienst Haaglanden	90%**
Wordt	Omgevingsdienst Haaglanden	80%	
1.6.5.4	Percentage controledichtheid (was PM)		
	Wordt	DCMR Omgevingsdienst Rijnmond	100%
	Wordt	Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	100%
	Wordt	Omgevingsdienst Midden Holland	100%
	Wordt	Omgevingsdienst West Holland	100%
	Wordt	Omgevingsdienst Haaglanden	100%
1.6.5.5	Percentage naleving		
	Wordt	DCMR Omgevingsdienst Rijnmond	PM
	Wordt	Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	PM
	Wordt	Omgevingsdienst Midden Holland	PM
	Wordt	Omgevingsdienst West Holland	PM
	Wordt	Omgevingsdienst Haaglanden	PM

* Het betreft een inschatting daar het zaakstelsel van ODH nog geen specifieke informatie over de tijdigheid levert.

Bij de overige indicatoren zijn de PM waarden ingevuld.

Aangepaste indicatoren

Bij onderstaande indicatoren zijn de PM waarden voor 2016 t/m 2019 ingevuld.

Effectindicatoren

		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
1.6.a	Wordt	Aantal blootgestelden aan risicovolle activiteiten	653.000 (2013)	≤ nulmeting	≤ nulmeting	≤ nulmeting	≤ nulmeting
1.6.b*	Wordt	Aantal verantwoord blootgestelden aan risicovolle activiteiten (als percentage van totaal aantal blootgestelden)	27%	60%	61%	62%	63%
1.6.c	Wordt	Aantal blootgestelden boven de grenswaarde NO ²	81.000 (2009)	≤ nulmeting	≤ nulmeting	≤ nulmeting	≤ nulmeting

* deze effectindicator was eerder opgenomen als prestatie-indicator 1.6.2.2

** oude nummering was 1.6.b.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	70.293	3.135	0	73.427
Baten	2.411	1.108	0	3.519
Totaal saldo van baten en lasten	-67.882	-2.027	0	-69.909
<i>Reserves</i>				
Stimulering duurzame energie	87	0	0	87
Luchtkwaliteit (NSL)	1.850	900	0	2.750
Reserve Omgevingsveiligheid	15.256	750	0	16.006
Friciekosten RUD	1.323	5	0	1.328
Bijdrage uit reserve	18.516	1.655	0	20.171
Reserve Omgevingsveiligheid	15.256	1.500	0	16.756
Storting in reserve	15.256	1.500	0	16.756
Resultaat	-64.622	-1.872	0	-66.494

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 1,1 mln (n)	Nee	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De uitvoeringskosten voor de WABO worden met € 1,1 mln verhoogd. Deze lasten worden gedekt door hogere legesinkomsten.
€ 0,9 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Voor de uitvoering van het onderdeel realiseren containerterminals voor verscontainers zijn eind 2015 de subsidieverzoeken binnengekomen. De subsidies worden in het kader van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) toegekend. De activiteiten zijn door vertraging in de uitvoering doorgeschoven naar 2016. De lasten worden gedekt door een bijdrage uit de reserve NSL.
€ 0,8 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Via het Provinciefonds (baten programma 5) is € 1,5 mln extra ontvangen voor het Impulsprogramma veiligheid (IOV) 2016. Dit bedrag wordt gestort in de reserve Omgevingsveiligheid. Voor de uitvoering van het programma Omgevingsveiligheid wordt € 0,8 mln extra ingezet ten laste van de gereserveerde middelen.
€ 0,2 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Via het Provinciefonds (Decemercirculaire) is € 0,2 mln ontvangen voor het programma Leren voor duurzame ontwikkeling.
€ 0,2 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Samen Werken in de uitvoering van nieuw Geluidsbeleid (Swung-2).

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
			<p>Vanuit de toekomstige omgevingswet krijgt de provincie vanaf 2018 een nieuwe wettelijke taak op gebied van Geluidsbeleid. De provincie wordt verantwoordelijk dat bepaalde geluidsplafonds niet worden overschreden op de provinciale en waterschapswegen.</p> <p>Het budget is nodig om twee producten te ontwikkelen: een kaart met geluidproductieplafonds en een register (database). De metingen moeten in 2016 worden uitgevoerd om uiteindelijk eind 2018 bij de invoering van de Omgevingswet de geluidsplafonds langs provinciale en waterschapswegen vast te stellen.</p> <p>Het totaal benodigde incidenteel extra budget bedraagt € 0,2 mln.</p>
€ 0,1 mln (v)	Ja	FR	<p>Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Betreft afrondingsverschillen.</p>
Baten			
€ 1,1 mln (v)	Nee	BAT	<p>Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De verwachte legesinkomsten worden met € 1,1 mln verhoogd.</p>
Bijdrage uit reserve			
€ 1,7 mln (v)		N.v.t.	<p>De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen voor de NSL (€ 0,9 mln) en de IOV (€ 0,8 mln) worden de begrote onttrekkingen uit de programmareserves bijgesteld.</p>
Storting in reserve			
€ 1,5 mln (n)		FR	<p>Impulsprogramma veiligheid (IOV) 2016. Zie de toelichting bij de lasten.</p>

Programma 2 Bereikbaar en Verbonden

Middeleninzet programma 2

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	316.969	5.199	0	322.168
Baten	13.862	75.684	0	89.546
Totaal saldo van baten en lasten	-303.107	70.485	0	-232.623
Bijdrage uit reserve	123.405	-67.701	0	55.704
Storting in reserve	142.215	8.094	0	150.309
Resultaat	-321.917	-5.310	0	-327.228

Doel 2-1 Instandhouding, bereikbaarheid en verkeersveiligheid op orde

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Kwaliteit bestaande provinciale infrastructuur op orde
- Compleet maken mobiliteitsnetwerk
- Verbeteren verkeersveiligheid
- Benutten bestaande infrastructuur door:
  - Vraag naar mobiliteit afstemmen op het aanbod van infrastructuur en vervoermiddelen
  - Verbeteren integratie van netwerken
- Mobiliteit systeem versterken en opwaarderen

Laatste stand van zaken

Tijdens de Statenbijeenkomst van 6 januari 2016 is erover gesproken dat:

- een indicator voor het goederenvervoer over water lastig is te formuleren in verband met de toerekenbaarheid versus de inspanningen van de provincie. Aangegeven is dat de informatie deels al wel beschikbaar is, maar nog onvoldoende ontsloten.
- een indicator specifiek voor de Gouwe/Schie, bijvoorbeeld het overslagvolume op deze vaarwegen, is toe te voegen. Deze is nu in de voorjaarsnota opgenomen, in aantal vaarbewegingen en vervoerde tonnages (x100.000) op de Gouwe.
- bij verkeersveiligheid een indicator voor provinciale wegen wordt gemist. Aangegeven is, dat vanwege het lage aantal dodelijke slachtoffers op alleen de provinciale wegen, ervoor is gekozen om in de verantwoording uit te gaan van het totaal aantal dodelijke slachtoffers in het regiegebied van heel Zuid-Holland. De uitsplitsing naar wegbeheerder (en ook vervoerskeuze) is te vinden in de Staat van Zuid-Holland.
- verbreding naar het aantal ernstig gewonden lastig is vanwege de lage registratiegraad van de gewonden. Een indicator 'voertuigverliesuren (VVU's)' is ook lastig op te nemen, omdat op de provinciale wegen geen filedetectie plaatsvindt. Voor de Staat van Zuid-Holland zal dit verder uitgewerkt worden.

De volgende effectindicatoren blijven ongewijzigd:

- (2.1.h; eerder genummerd als 2.1.d) Aantal dodelijke verkeersslachtoffers in Zuid-Holland / regiegebied Zuid-Holland (1)

De volgende prestatie-indicatoren blijven ongewijzigd:

- (2.1.4.1) Percentage projecten PZI binnen planning. *Alleen openbaar vervoer is niet meer van toepassing*
- (2.1.4.2) Percentage projecten PZI binnen budget. *Alleen openbaar vervoer is niet meer van toepassing*

Wijzigingen in de nulmetingen doen zich voor bij:

Prestatie-indicatoren

		Omschrijving	Nulmeting
2.1.4.3	Was	School op Seef: totaal aantal gecertificeerde scholen (bereikte leerlingen) in jaar x	120 (2014)
	Wordt	School op Seef: totaal aantal gecertificeerde scholen (bereikte leerlingen) in jaar x*)	148 (2015)
	Was	Totally Traffic: totaal aantal deelgenomen scholen (bereikte leerlingen) in jaar x	138 (2014)
	Wordt	Totally Traffic: totaal aantal deelgenomen scholen (bereikte leerlingen) in jaar x *)	120 (2014)

* Voor de indicatoren met betrekking tot School op Seef en Totally Traffic moet nog uitgezocht worden of het mogelijk is om het aantal bereikte leerlingen op te nemen.

Effectindicatoren

		Nulmeting	Omschrijving
2.1.f*	Wordt	50,5 km/uur	Gemiddelde snelheid autoverkeer spits op belangrijke regionale trajecten (km per uur)
2.1.g*	Wordt	55 km/uur	Gemiddelde snelheid autoverkeer dal op belangrijke regionale trajecten (km per uur)

* oude nummering uit de begroting was 2.1.c.

Prestatie-indicatoren

		Omschrijving	Nulmeting
2.1.1.1	Was	Percentage binnen de wettelijke termijn (conform Algemene wet bestuursrecht (Awb)) verleende ontheffingen, vergunningen en toestemmingen	90%
	Wordt	Percentage binnen de termijn verleende ontheffingen, vergunningen en toestemmingen	93%

Aangepaste indicatoren

Bij onderstaande effectindicatoren zijn de PM waarden voor 2016 t/m 2019 ingevuld.

Effectindicatoren

		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
2.1.a	Wordt	Percentage wegen in goede technische staat op basis van conditiemeting (NEN 2767)	93%	90%	90%	90%	90%
2.1.b	Wordt	Percentage vaarwegen in goede technische staat op basis van conditiemeting (NEN 2767)	51,6%	52%	55%	58%	61%

* oude nummering uit de begroting is 2.1.c.

2.1.a en 2.1.b: Conditie meting op basis van de NEN 2767 norm geeft inzicht in de gemiddelde technische staat en daarmee de beschikbaarheid van het gehele areaal aan wegen, oevers en kunstwerken. Als een weg net is onderhouden scoort de technische staat maximaal. Gedurende de gebruiksduur neemt de technische staat langzaam af via voldoende naar matig. Dit betekent ook dat de effectindicator over het gemiddelde van het areaal in de tijd zal fluctueren. De afgelopen jaren is veel inzet gedaan in de verbetering van de technische staat van de wegen. De komende jaren zal de gemiddelde conditie van het wegenareaal dan ook langzaam dalen. In deze periode wordt gewerkt aan het verbeteren van de technische staat van de oevers, waarmee die indicator stijgt. Met het monitoren van de technische staat, kan tijdig het moment worden bepaald waarop groot onderhoud noodzakelijk wordt. Ten allen tijde voldoet het volledige areaal aan de wettelijke technische eisen ten aanzien van veiligheid en wordt voorkomen dat achterstallig onderhoud en daarmee kapitaalvernietiging ontstaat.

Onderstaande effectindicatoren (2.1.c t/m e en 2.1.i) zijn nieuw:

- 2.1.c en d geven inzicht in de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van beweegbare kunstwerken. De provincie beheert en onderhoudt haar beweegbare kunstwerken zodat de overlast door stremming tot een minimum beperkt blijft. Om dat te meten wordt een percentage berekend van de bruggen die meer dan 99,8% van de tijd beschikbaar zijn. De beschikbaarheid van een brug wordt gemeten door de duur van alle ongeplande stremmingen op te tellen. Wanneer de som groter is dan 17,5 uur (minder dan 99,8% beschikbaarheid op jaarbasis) is een brug onvoldoende beschikbaar. Dit wordt zowel voor stremming voor het wegverkeer als voor het vaarwegverkeer bijgehouden.
- 2.1.i geeft inzicht in het fietsgebruik. In het Fietsplan 2016 is één van de ambities "Vaker en verder op de fiets". Dit is daarin verwoord als een toename in het gebruik van de fiets op verplaatsingen tot 15 km. De nu voorgestelde indicator is geschikt om deze ambitie te meten.

Effectindicatoren

		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
2.1.c		Percentage beweegbare kunstwerken voldoende beschikbaar voor het wegverkeer	98%	100%	100%	100%	100%
2.1.d		Percentage beweegbare kunstwerken voldoende beschikbaar voor het vaarwegverkeer	94%	100%	100%	100%	100%
2.1.i *	Was	Fietsgebruik in Zuid-Holland (gemiddeld aantal km p.p.p.d.)	2,33 (2011-2013)	≥ 2014	≥ 2016	≥ 2017	≥ 2018
	Wordt	Aandeel fietsgebruik bij afstanden tot 15 km	31%	≥ 31%	≥ 31%	≥ 32%	≥ 33%

* oude nummering uit de begroting is 2.1.e.

De volgende effectindicator wordt gesplitst in twee nieuwe indicatoren.

		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
**	Was	Gebruik provinciale vaarwegen	PM	PM	PM	PM	PM
2.1.j	Wordt	Gebruik provinciale vaarwegen in vaarbewegingen - Aantal vaarbewegingen (beroepsbinnenvaart) op de Gouwe	8.400	≥ 2015	≥ 2016	≥ 2017	≥ 2018
2.1.k	Wordt	Gebruik provinciale vaarwegen in tonnages - Vervoerde tonnages (x100.000) op de Gouwe	33.000	≥ 2015	≥ 2016	≥ 2017	≥ 2018

** oude nummering uit de begroting is 2.1.f

2.1.j en 2.1.k: De indicatoren worden beperkt tot de Gouwe. Hiervoor zijn twee redenen. Ten eerste het belang van de vaarweg voor de (beroeps)binnenvaart. Samen met de Schie is de Gouwe de belangrijkste provinciale vaarweg. Ten tweede de beschikbare data. Op dit moment is alleen voor de Gouwe geschikte data beschikbaar. Er wordt gewerkt aan het op hoger niveau brengen van de vaarwegmonitor voor provinciale wegen. Voor de jaren 2013 en 2014 is inmiddels wel van meer vaarwegen data beschikbaar maar het is nu nog te vroeg om deze data te gebruiken voor een indicator. Wel zal de komende maanden bekeken worden of deze data geschikt is om op te nemen in de Staat van Zuid-Holland om zo over de andere provinciale vaarwegen informatie beschikbaar te maken.

Prestatie-indicatoren

Bij onderstaande prestatie-indicatoren zijn de PM waarden voor 2016 t/m 2019 ingevuld.

Prestatie-indicatoren

		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
2.1.1.2	Wordt	Percentage binnen de streeftermijn (conform vastgesteld werkproces) afgehandelde meldingen	88%	85%	88%	90%	90%

Prestatie-indicatoren

		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
2.1.1.1	Was	Percentage binnen de wettelijke termijn (conform Algemene wet bestuursrecht (Awb)) verleende ontheffingen, vergunningen en toestemmingen	90%	90%	92%	92%	92%
	Wordt	Percentage binnen de termijn verleende ontheffingen, vergunningen en toestemmingen	93%	90%	90%	90%	90%

De onderstaande prestatie-indicator is inhoudelijk aangepast en daarbij zijn de PM waarden ingevuld

<i>Prestatie-indicatoren</i>		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
2.1.2.1	Was	Aantal binnen het tijdvenster afgeronde trajecten	PM	PM	PM	PM	PM
	Wordt	Percentage volgens programmering afgeronde trajecten	N.v.t.	90%	100%	100%	100%

De meetsystematiek voor deze indicator is aangepast. Hierdoor kan er nu geen nulmeting worden ingevuld. Deze zal bij de Jaarrekening 2016 ingevuld kunnen worden.

De onderstaande prestatie-indicator met betrekking tot het revolverend verenfonds is nieuw.

Prestatie-indicatoren

		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
2.1.5.1	Wordt	Ingezet deel revolverend verenfonds	0%	20%	50%	75%	100%

Met de nieuwe indicator voor het revolverend verenfonds wordt de voortgang van dit fonds in beeld gebracht. Het fonds is bestemd voor het in stand houden van de veerdiensten voor forensen en scholieren. Veerexploitanten kunnen in dit kader leningen aanvragen voor vernieuwingen groot onderhoud van de veerpont. Behalve de nieuwe indicator voor het revolverend verenfonds worden er voor deze taak geen nieuwe prestatie-indicatoren opgevoerd. Voor betere benutting van de netwerken wordt momenteel vooral ingezet op afspraken met andere wegbeheerders, afspraken over gezamenlijke aanpakken, deelname aan het programma Beter Benutten en intensieve samenwerking met de MRDH. Hier zal kwalitatief op worden ingegaan bij de verantwoording.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	221.196	3.896	0	225.092
Baten	13.050	1.296	0	14.346
Totaal saldo van baten en lasten	-208.147	-2.600	0	-210.747
<i>Reserves</i>				
Egalisatiereserve expl proj MPI	15.264	3.314	0	18.578
Reserve bereikbaarheid	3.800	1.615	0	5.415
Egal.kaplast nota IWA	1.311	0	0	1.311
Mobiliteit	11.407	4	0	11.411
Coolport middelen	1.760	254	0	2.014
Bijdrage uit reserve	33.542	5.187	0	38.729
Egalisatiereserve expl proj MPI	17.159	0	0	17.159
Reserve bereikbaarheid	11.124	4.534	0	15.658
Egal.kaplast nota IWA	16.831	3.248	0	20.079
Mobiliteit	11.515	0	0	11.515
Coolport middelen	1.000	0	0	1.000
Storting in reserve	57.630	7.782	0	65.412
Resultaat	-232.235	-5.195	0	-237.430

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 3,9 mln (n)	Ja	RES € 3,0 (n) BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Op basis van de 1e Voortgangsrapportage infraprojecten 2016 wordt de raming van de exploitatieprojecten in de tijd bijgesteld. De projectbudgetten

Financiële mutaties		Toelichting / onderbouwing op mutatie	
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
		€ 0,9 mln (n)	blijven ongewijzigd. De belangrijkste bijstellingen zijn: - Duurzaam verkeersmanagement € 1 mln (n) - N210 Uitvoering rotondes € 0,6 mln (n) - N207 Greenport Boskoop € 0,4 mln (n) - Beter benutten goederenvervoer € 0,3 mln (n) - Vaarwegprojecten € 1,5 mln (n)
€ 2,0 mln (v)	Ja	RES € 3,2 mln (v) FR € 1,2 mln (n)	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In 2015 zijn minder projecten geactiveerd dan begroot. Hierdoor zijn de kapitaallasten (afschrijvingen en rentekosten) lager. Het voordelig verschil op de afschrijvingen die betrekking hebben op programma 2 worden aan de programmareserve (Egalisatie kapitaallasten mobiliteit) toegevoegd. Dit geldt dus niet voor de rentekosten.
€ 0,7 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Bij de aanleg van de N470 heeft de N473 zijn regionale ontsluitingsfunctie verloren. Een deel van de N473 is in 2012 al overgedragen aan de gemeente Pijnacker – Nootdorp. In 2016 wordt het resterende deel overgedragen aan de gemeente Delft. Conform afspraken met de VNG wordt bij de overdracht het onderhoud eenmalig afgekocht.
€ 0,6 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Op basis van de 1e VGR worden de budgetten voor het beheer en onderhoud bijgesteld. De belangrijkste projecten zijn: - Hefbrug Waddinxveen € 0,4 mln (n), betreft een overlopende activiteit uit 2015; - Afskoop onderhoud fietsbrug A4/W4 € 0,2 mln (n), betreft een overlopende activiteit uit 2015.
€ 0,5 mln (n)	Ja	OVP	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Subsidies aan de gemeenten Waddinxveen en Alphen aan den Rijn voor bevordering van de doorstroming rond de hefbruggen Waddinxveen en Boskoop. De subsidies worden gedekt uit de gereserveerde BDU middelen.
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Het Hoogheemraadschap Delfland heeft in overleg met de provincie de kade Schieveen gereconstrueerd. Deze oeverconstructie heeft een dubbelfunctie: waterkering en afbakening vaarweg. Vanuit doelmatigheidsoverwegingen past het beheer en onderhoud van deze oeverconstructie bij de provincie als vaarwegbeheerder. De provincie neemt het eigenaarschap van deze oever van het Hoogheemraadschap Delfland over voor ca € 0,3 mln. Op basis van de nieuwe vaarwegenverordening en de gemaakte afspraken over het bakbeheer blijft het waterschap jaarlijks bijdragen aan het onderhoud van deze oeverconstructie.
€ 0,1 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Vanwege de afwijking van de scope voor het ontwerp, realisatie en ontzorging Energietransitie Fietsverbinding Vlietpolderplein wordt voor de ontzorgkosten € 0,1 mln toegevoegd aan het budget voor beheer en onderhoud.
€ 0,1 mln (v)	Nee	Doel 3-3	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Middelen Toekomstagenda. Om oplossingen te vinden voor maatschappelijke opgaven die de provincie in zijn geheel raken en sector overschrijdend zijn, is de Toekomstagenda in het leven geroepen. Bijdragen voor deze agenda komen uit verschillende programma's.
€ 0,1 mln (v)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De provincie voert voor derden dagelijks beheer en onderhoud uit aan hun areaal. Bij de actualisatie van de Nota budgetbehoefte zijn de hiermee samenhangende baten en lasten opnieuw berekend.
Baten			

Financiële mutaties		Toelichting / onderbouwing op mutatie	
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
€ 0,9 mln (v)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning . Op basis van de 1e Voortgangsrapportage infraprojecten 2016 wordt de raming van de exploitatieprojecten bijgesteld. De belangrijkste bijstellingen zijn: - N210 Uitvoering rotondes € 0,4 mln (v) - Vaarwegprojecten € 0,5 mln (v)
€ 0,5 mln (v)	Ja	OVP	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Zie lasten subsidies gemeenten Waddinxveen en Alphen aan den Rijn.
€ 0,1 mln (n)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Beheer en onderhoud, zie toelichting lasten.
Bijdrage uit reserve			
€ 3,0 mln (v)		Doel 2-1	Voor de dekking van de bijstelling van de exploitatieprojecten infrastructuur wordt € 2,7 mln uit de reserve Exploitatieprojecten MPI en € 0,3 mln uit de reserve Coolport bijgedragen.
€ 1,7 mln (v)	Ja	Doel 2-1	Beheer en onderhoud, zie toelichting lasten en baten.
€ 0,3 mln (v)	Ja	Doel 1-4	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Voor natuurcompensatie voor het project N210 wordt aan Staatsbosbeheer een subsidie verleend van € 0,3 mln. Aangezien het project N210 administratief is afgesloten wordt € 0,3 mln uit de reserve Exploitatieprojecten MPI gehaald en in de reserve Natuurcompensatie gestort.
€ 0,2 mln (v)	Ja	Doel 1-4	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Voor natuurcompensatie is bij Najaarsnota 2015 € 0,3 mln van de benodigde € 0,5 mln overgeboekt van het projectbudget RijnLandRoute (RLR) naar de reserve Natuurcompensatie. De resterende € 0,2 mln wordt uit de reserve Exploitatieprojecten MPI gehaald onder gelijktijdige verlaging van het projectbudget RLR met € 0,2 mln.
Storting in reserve			
€ 4,5 mln (n)	Ja	Doel 2-1	Het voor mobiliteit bekleemde resultaat uit de Jaarrekening 2015 wordt in de reserve bereikbaarheid gestort.
€ 3,2 mln (n)	Ja	Doel 2-1	De vrijval kapitaallasten wordt in de Egalisatiereserve kapitaallasten nota IWA gestort.

Doel 2-2 Een adequaat aanbod van openbaar vervoer

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met betrekking tot een adequaat aanbod van openbaar vervoer wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Goed functionerende dienstverlening OV voor bus, regionaal spoor en waterbus
- Infrastructuur openbaar vervoer op orde
- Verbeterde kwaliteit openbaar vervoer

Laatste stand van zaken

Tijdens de Statenbijeenkomst van 6 januari 2016 is gevraagd meer te doen met belevingsonderzoeken. Dit is nu in deze voorjaarsnota verwerkt in nieuwe indicatoren. De provincie voorziet hier reeds in door de Klantenbarometer van het kennisplatform CROW-Kpw te gebruiken waarop indicatoren zijn gebaseerd. Uitgebreidere informatie met betrekking tot de Klanttevredenheidsonderzoeken is te vinden in de Staat van Zuid-Holland.

Daarnaast is 6 januari gevraagd aandacht te besteden aan aspecten als frequentie, tijdstippen en reistijden. Deze aspecten worden voor de Staat van Zuid-Holland nader verkend. In de Staat van Zuid-Holland wordt ook meegenomen de mogelijke ontwikkeling van nieuwe indicator(en) met betrekking tot "bereikbaarheid", waarin wordt ingegaan op, bijvoorbeeld hoe lang men over bepaalde verplaatsingen doet, of hoe bereikbaar plaatsen zijn.

De volgende effectindicatoren blijven ongewijzigd:

- (2.2.b) Waardering *Openbaar Vervoer op basis van Klantenbarometer*
- (2.2.c) Waardering *van de sociale veiligheid in het openbaar vervoer op basis van Klantenbarometer*
- (2.2.e; oude nummering 2.2.d) Bezettingsgraad fietsenstallingen bij OV-haltes
- (2.2.f; oude nummering 2.2.e) Bezettingsgraad P&R-plaatsen bij OV-haltes

De nulmetingen die nog op PM stonden zijn aangevuld voor de volgende effectindicatoren

		Omschrijving	Nulmeting
2.2.e	Wordt	Bezettingsgraad fietsenstallingen bij OV-haltes	79,7%
2.2.f	Wordt	Bezettingsgraad P&R-plaatsen bij OV-haltes	86,2%

De prestatie-indicatoren blijven ongewijzigd:

- (2.2.3.1) Percentage R-net/OV projecten PZI binnen planning
- (2.2.3.2) Percentage R-net projecten PZI binnen budget
- (2.2.4.1) Capaciteit fietsenstallingen bij OV-haltes
- (2.2.4.2) Capaciteit P&R-plaatsen bij OV-haltes

De nulmetingen die nog op PM stonden zijn aangevuld voor de volgende prestatie-indicatoren:

Prestatie-indicatoren

		Omschrijving	Nulmeting
2.2.4.1	Wordt	Capaciteit fietsenstallingen bij OV-haltes	31.370
2.2.4.2	Wordt	Capaciteit P&R-plaatsen bij OV-haltes	3.041

Aangepaste indicatoren

Eén effectindicator is verder uitgewerkt, één effectindicator (2.2.d) is toegevoegd.

Effectindicatoren

		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
2.2.a	Was	Aantal instappers en reizigerskilometers voor:					
		a. Busconcessie	a. 280 mln km	a. 0%	a. 0%	a. 0%	a. 0%
		b. R-net lijnen	b. PM	b. > nulmeting	b. >2016	b. >2017	b. >2018
		c. Spoordiensten	c. 51 mln km	c. > nulmeting	c. >2016	c. >2017	c. >2018
		d. Waterbus	d. 1,7 mln reizigers	d. > nulmeting	d. >2016	d. >2017	d. >2018
	Wordt	Aantal instappers en reizigerskilometers voor:					
		Aantal instappers in de busconcessies	27,9 mln	≥ nulmeting	≥ nulmeting	≥ nulmeting	≥ nulmeting
		Aantal reizigerskilometers in de busconcessies	277,5 mln	≥ nulmeting	≥ nulmeting	≥ nulmeting	≥ nulmeting
		Aantal instappers R-net lijnen	1,5 mln	≥ nulmeting	≥ 2016	≥ 2017	≥ 2018
		Aantal reizigerskilometers R-net lijnen	13,1 mln	≥ nulmeting	≥ 2016	≥ 2017	≥ 2018
		Aantal instappers spoordiensten	3 mln	≥ nulmeting	≥ 2016	≥ 2017	≥ 2018
		Aantal reizigerskilometers spoordiensten	42 mln	≥ nulmeting	≥ 2016	≥ 2017	≥ 2018
		Aantal instappers Waterbus	1,5 mln	≥ nulmeting	≥ 2016	≥ 2017	≥ 2018
2.2.d	Wordt	Prijsontwikkeling Openbaar Vervoer	PM	index OV tarief ≤ index inflatie	index OV tarief ≤ index inflatie	index OV tarief ≤ index inflatie	index OV tarief ≤ index inflatie

2.2.a: Voor de Waterbus geldt dat dit het aantal instappers zijn voor de reguliere lijnen. De spitsversterking is hierin niet meegenomen. In 2015 zijn met deze afvaarten nog eens 40.000 reizigers vervoerd. Voor de Waterbus kunnen alleen instappers en geen reizigerskilometers opgegeven worden omdat deze niet in die grootte worden gerapporteerd.

Voor de spoordiensten zijn alleen het aantal instappers en reizigerskilometers van de Merwede Linge Lijn beschikbaar.

Eén prestatie-indicator is nieuw toegevoegd:

Prestatie-indicator

		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
2.2.2.1	Wordt	OV-tarief:	OV-tarief:	Index	Index	Index	Index
		- Bus	1,14%	OV-tarief	OV-tarief	OV-tarief	OV-tarief
		- Trein	2,08%	≤ index	≤ index	≤ index	≤ index
		- Waterbus	1,14%	inflatie	inflatie	inflatie	inflatie
		Inflatiecijfer	1,25%				

2.2.2.1: De tarieven komen uit de vaststellingsbrief OV-tarieven aan de vervoerders voor de concessies Zuid-Holland Noord (ZHN), Drechtsteden, Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (DAV, inclusief MerwedeLingeLijn), Hoeksche Waard / Goeree Overflakkee (HWGO) en Waterbus. Voor de Treindienst Alphen aan den Rijn – Gouda (TAG) is de bevoegdheid om de tarieven vast te stellen ondergebracht bij de NS. Voor het indexcijfer van de bus en trein zijn gewichten per concessie toegepast die éénmalig afgeleid zijn van de reizigersopbrengsten. Dit

betekent voor de busconcessies de volgende verdeling: ZHN 58%, DAV BUS 24% en HWGO 18%. En voor de treinconcessie: Merwedelingelijn (MLL) 70% en TAG 30%. In de indexatie van het kilometertarief MLL 2015 zit een extra verhoging in verband met de landelijke afspraken rondom het dubbel opstaptarief spoor. De extra verhoging in 2015 voor de MLL is 0,97%. Voor de TAG zit de afspraak over dubbel opstaptarief in de algemene tariefindex van de NS. Het indexcijfer voor de trein bestaat uit een samengesteld cijfer van de Merwedelingelijn en de Treindienst Alphen – Gouda. De tariefsverhoging voor de MLL was 2,12% in 2015 en voor de TAG 1,98%. Het inflatiecijfer is de Nationale consumentenprijsindex (CPI) uit de publicatie CPB "Macro Economische Verkenningen". Dit is een raming van de inflatie het jaar voorafgaand. Voor de inflatie van 2015 is het de raming van september 2014.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	95.773	1.303	0	97.076
Baten	812	74.388	0	75.200
Totaal saldo van baten en lasten	-94.961	73.085	0	-21.876
<i>Reserves</i>				
RijnGouwelijn	10.900	0	0	10.900
Reserve bereikbaarheid	168	1.500	0	1.668
Mobiliteit	78.796	-74.388	0	4.408
Bijdrage uit reserve	89.864	-72.888	0	16.976
Mobiliteit	83.285	312	0	83.598
Revolverend Verenfonds	1.300	0	0	1.300
Storting in reserve	84.585	312	0	84.898
Resultaat	-89.683	-116	0	-89.798

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 1,5 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. In de gunning van de concessie openbaar vervoer over de weg Hoeksche Waard Goeree-Overflakkee is de inzet van vier nieuwe brandstofcellbussen opgenomen. Het project start dit jaar en de levering van de bussen zal plaatsvinden begin 2017.
€ 0,2 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Als gevolg van lagere investeringen in 2015 zijn ook de kapitaallasten (afschrijvingen en rentekosten) afgenomen. Het voordelig verschil op de afschrijvingen die betrekking hebben op programma 2 worden aan de programmareserve (Egalisatie kapitaallasten mobiliteit) toegevoegd. Dit geldt dus niet voor de rentekosten.
Baten			
€ 74,4 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De Brede Doeluitkering Verkeer en Vervoer wordt met ingang van 2016 middels een decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds uitgekeerd. Om die reden is bij de Begroting 2016 de reserve mobiliteit ingesteld. De tot en met 2015 ontvangen BDU bijdragen zijn gereserveerd in de OVP BDU. In de oorspronkelijke Begroting 2016 worden de concessies gedekt uit de reserve mobiliteit. Door alle provincies is later in IPO-verband afgesproken dat met ingang van 2016 de uitgaven voor de concessies nog ten laste van de OVP worden gebracht tot deze middelen zijn uitgeput en de verantwoording aan het Rijk is afgesloten. Door de inzet van de in de OVP gereserveerde middelen voor de concessies stijgen de baten met € 74,7 mln (saldo van baten en lasten). Daar staat een daling van de bijdrage uit de reserve tegenover, waardoor het resultaat door deze wijziging per saldo niet wijzigt. Voor de de concessiehouders heeft deze wijziging geen consequenties.
Bijdrage uit reserve			
€ 74,4 mln (n)	Ja	N.v.t.	BDU, zie toelichting bij de baten.
€ 1,5 mln (v)	Ja	N.v.t.	Concessie Hoeksche Waard Goeree-Overflakkee, inzet brandstofcellbussen. Zie toelichting bij de lasten.
Storting in reserve			
€ 0,3 mln (n)	Ja	FR	De decentralisatieuitkering voor mobiliteit stijgt structureel met € 0,3 mln vanwege de toekenning van loon- en prijscompensatie. De hogere bijdrage wordt in de reserve Mobiliteit gestort.

Programma 3 Aantrekkelijk en Concurrerend

Middeleninzet programma 3

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	99.861	-1.538	0	98.323
Baten	3.819	1.518	0	5.337
Totaal saldo van baten en lasten	-96.042	3.056	0	-92.986
Bijdrage uit reserve	25.502	7.571	0	33.074
Storting in reserve	8.644	23.605	0	32.249
Resultaat	-79.183	-12.978	0	-92.161

Doel 3-1 Een groeiende, duurzame en innovatieve economie

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Vergroten van de innovatiekracht van het kennisintensieve MKB
- Vergroten van het organiserend vermogen van het kennisintensieve MKB
- Vergroten van het organiserend vermogen in de Greenports en in het Haven Industrie Complex (HIC)
- Duurzame transitie van de Greenports en het Haven industrie Complex (HIC)

Laatste stand van zaken

Tijdens de Statenbijeenkomst van 6 januari 2016 zijn er over de indicatoren binnen dit doel geen opmerkingen geplaatst.

De effectindicator blijft ongewijzigd:

(3.1.a) Procentuele jaarlijkse groei van het inkomen van de prioritaire clusters

De prestatie-indicatoren zijn ongewijzigd:

- (3.1.1.1) Aantal kennisintensieve MKB-ers uit de topsectoren ondersteund
- (3.1.1.2) Aantal triple Helix netwerken ondersteund gericht op Kennis en Innovatie, de Greenports en het Haven en Industrieel Complex
- (3.1.1.3) InnovationQuarter ondersteund met kapitaal en middelen voor de uitvoering van Business Development

Aangepaste indicatoren

Niet van toepassing.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	22.791	-138	0	22.653
Baten	1.250	48	0	1.298
Totaal saldo van baten en lasten	-21.541	186	0	-21.355
<i>Reserves</i>				
1%-regeling Kunst	0	10	0	10
Bedrijventerreinen	0	3.262	0	3.262
Overcommitting OP-West	4.495	1.400	0	5.895
Interreg-cofinanciering EFRO	0	1.000	0	1.000
2015 DP Impulsprogramma CVT	250	0	0	250
Regionale netwerken topsectoren	0	1.275	0	1.275
IRP Goeree-Overflakkee	916	49	0	965
Bijdrage uit reserve	5.661	6.996	0	12.657
Interreg-cofinanciering EFRO	0	4.400	0	4.400
Regionale netwerken topsectoren	0	1.500	0	1.500
Versterking economie	0	5.335	0	5.335
MIT MKB Innovatiestimulering topsect	0	4.500	0	4.500
Storting in reserve	0	15.735	0	15.735
Resultaat	-15.880	-8.554	0	-24.433

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 2,5 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Het exploitatiebudget 2016 voor het Schaa sprongprogramma ter hoogte van € 2,5 mln zal in volgende jaren worden bestemd. Dit bedrag wordt nu gestort in de reserve EAZ (Interreg en cofinanciering EFRO).
€ 2,4 mln (n)	Ja	Doel 3.5 € 2,2 mln RES € 3,3 mln FR € 2,2 mln RES - € 5,3 mln	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid/planning. Er dienen zich momenteel een aantal kansen voor om het economisch beleid van de provincie structureel steviger te verbinden met andere PZH-kertaken en met het economisch beleid van partners in de Zuidvleugel, andere provincies en het Rijk. Deze versterking van het economisch beleid is een nadere uitwerking van het Hoofdlijnenakkoord en leidt in 2016 tot lasten ter hoogte van € 3,4 mln. In totaal betreft het in de periode 2016-2020 € 20,4 mln. Het in 2016 benodigde budget ad € 3,4 mln kan voor € 1 mln worden gedekt uit de binnen dit doel beschikbare middelen. De lasten stijgen daarom met € 2,4 mln. Dekking van de middeleninzet vindt plaats vanuit de programmamiddelen economie in de periode 2016-2020. Voor 2016 zijn de volgende mutaties in de voorjaarsnota verwerkt. Uit actualisatie van de subsidieregeling Bedrijventerreinen is gebleken dat sprake is van vrijval van in totaal € 7,7 mln. Dit betreft: <ul style="list-style-type: none"> • lasten bedrijventerreinen 2016 doel 3.5: € 2,2 mln; • reserve bedrijventerreinen: € 3,3 mln; • in de Jaarrekening 2015 beklemd voordeel uit lagere subsidies voor bedrijventerreinen (€ 2,2 mln). Van de beschikbare € 7,7 mln wordt € 2,4 mln in 2016 bestemd. De resterende € 5,3 mln wordt in de reserve versterking economie gestort voor de periode na 2016. Met het oog op de versterking van het economisch beleid bevat dit doel, naast bovenstaande verhoogde middeleninzet, diverse mutaties binnen de programmareserve.
€ 1,0 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In de Statenvergadering van 23 maart 2016 hebben Provinciale Staten voor 2016 een subsidieplafond MKB Innovatiestimulering Topsectoren Zuid-Holland vastgesteld van € 8,5 mln. Het betreft hier een cofinanciering met het Rijk. Conform het PS besluit wordt de extra cofinanciering van € 1 mln overgebracht van programmareserve 3 naar het begrotingsbudget. Het betreft hier een overheveling van € 1 mln uit de reserve Overcommittering.
€ 1,0 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Op basis van actuele ramingen wordt de onttrekking aan de reserve overcommittering neerwaarts bijgesteld en worden de uitgaven 2016 verlaagd.
€ 0,6 mln (n)	Nee	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De provincie ondersteunt het initiatief voor de werelddtentoonstelling in 2025 in Rotterdam samen met de gemeente en MRDH. De world expo is een programma-overstijgende opgave en raakt alle programma's (groen, mobiliteit, economie, duurzaamheid, bestuur, erfgoed, communicatie etcetera). Binnenkort neemt het Kabinet een besluit over de voordracht van Rotterdam. In 2018 wordt besloten waar de werelddtentoonstelling 2025 komt. De incidentele financiële consequenties voor 2016-2018 zijn € 0,6 mln per jaar (€1,8 mln totaal).
€ 0,6 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Als gevolg van fasering worden er in 2016 nog activiteiten uitgevoerd op

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
			subsidieverleningen uit 2015 bij het onderwerp Regionale Netwerken Topsectoren (RNT). Daarnaast zal budget 2016 door fasering in 2017 worden bestemd. Het desbetreffende saldo wordt in de reserve RNT gestort.
€ 0,3 mln (v)	Nee	Doel 3.2	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In lijn met de afspraken uit het SER akkoord Energie wordt de inzet op het verlenen van vergunningen en de handhaving RUD's verhoogd. De kosten van deze VTH-taken zijn structureel € 0,17 mln per jaar, met aanvullend om de vier jaar (startend in 2016) € 0,08 mln voor de energie-audit. In 2016 is € 0,25 mln nodig. Deze kosten worden gedekt vanuit programma 3 economie, doel 3.1.
€ 0,3 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget Het in de Jaarrekening 2015 beklemde voordeel uit lagere subsidies Pieken in de Delta wordt aan de Begroting 2016 toegevoegd.
€ 0,0 mln (n)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget De provincie is als subcontractor voor Bio-economy de trekkende regio. Voor deze activiteiten is via de provincie Noord-Brabant vanuit het Vanguard Initiative € 48.000 beschikbaar.
€ 0,0 mln (v)	Ja	RES	Naar aanleiding van recente voortgangsrapportages is de onttrekking uit de reserve IRP Goeree Overflakkee licht bijgesteld met € 49.000.
Baten			
€ 0,0 mln (v)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget Voor Bio-economy activiteiten is via de provincie Noord-Brabant vanuit het Vanguard Initiative € 48.000 beschikbaar.
Bijdrage uit reserve			
€ 7,0 mln (v)		N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Met het oog op de versterking van het economisch beleid is sprake van wijzigingen in de lasten en verschuivingen tussen reserves. Als gevolg hiervan wordt de begrote onttrekking uit de programmareserve bijgesteld.
Storting in reserve			
€ 5,9 mln (n)		N.v.t.	De lasten van dit doel worden gebruikt voor de realisatie van dit doel. Met het oog op het gewijzigde economische beleid is sprake van wijzigingen in de lasten en verschuivingen tussen reserves. Als gevolg hiervan wordt de begrote storting in de programmareserve bijgesteld. Het betreft hier een storting in de reserve Economische agenda Zuidvleugel van € 4,4 mln en een storting in de reserve Regionale netwerken topsectoren van € 1,5 mln.
€ 5,3 mln (n)		N.v.t.	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning Voor versterking Economie na 2016 wordt in totaal € 5,3 mln in de desbetreffende reserve gestort.
€ 4,5 mln (n)		FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In de Decembercirculaire 2015 van het Rijk werd conform verwachting € 3,5 mln toegewezen aan PZH voor MKB-MIT. Dit is in de Jaarrekening 2015 verwerkt als beklemde gedeelte van het jaarresultaat 2015. Nu wordt dit bedrag gestort in de reserve MIT, vanuit de financiële ruimte. Daarnaast wordt ten behoeve van MKB MIT € 1 mln overgebracht vanuit de reserve Economische agenda Zuidvleugel.

Doel 3-2 Schone en toekomstbestendige energie

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Het bevorderen van het opwekken van schone en toekomstbestendige energie
- Het benutten van kansen voor innovatie en economie
- Het leveren van een bijdrage aan de afspraken uit het SER-akkoord (met betrekking tot energiebesparing, opwekking uit duurzame bronnen en CO²-reductie)
- Bijdragen aan het ontwikkelen van betaalbare, schone energie
- Bijdragen aan het realiseren van leveringsbetrouwbare schone energie
- Activeren en motiveren van partijen voor de ontwikkeling, levering, inzet en gebruik van duurzame energie

Laatste stand van zaken

Tijdens de Statenbijeenkomst van 6 januari 2016 is voorgesteld om de indicatoren voor energie te bepalen als onderdeel van de uitwerking van de energieagenda.

De volledige doelenboom is in maart besproken in Gedeputeerde Staten en is voorafgaand aan de vaststelling van de energieagenda ter bespreking aangeboden aan Provinciale Staten voor de vergadering van mei 2016. Na vaststelling van de energieagenda (na de zomer) zullen de begrotingsindicatoren worden aangepast (naar verwachting in de Begroting 2017).

Vooralsnog blijven de prestatie- en effectindicatoren ongewijzigd.

De volgende effect indicator blijft ongewijzigd:

3.2.a Jaarlijks gerealiseerd percentage duurzame energie waaronder:

- Jaarlijkse toename van het aantal toegevoegde megawatt gerealiseerde windenergie
- Jaarlijkse toename van het aantal toegevoegde megawatt gerealiseerd vermogen uit warmteprojecten

De volgende prestatie-indicator blijft ongewijzigd:

3.2.1.1.

- Aantal projecten in de uitvoeringsfase voor duurzame energie () waaronder:
  - *Aantal windenergieprojecten in de uitvoeringsfase*
  - *Aantal warmteprojecten in de uitvoeringsfase*
- aantal bedrijfstakken die onderwerp zijn van de stimulerende brancheraanpak energiebesparing
- opstellen energieagenda 2015-2019
- Instelling provinciaal energiefonds

Aangepaste indicatoren

Niet van toepassing.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	2.698	2.232	0	4.930
Baten	115	165	0	280
Totaal saldo van baten en lasten	-2.583	-2.067	0	-4.650
<i>Reserves</i>				
Mitigatie/Energie	0	590	0	590
Greendeal Zonnepanelen-asbest	0	750	0	750
Programma Warmte-Koude Z-H	0	52	0	52
Bijdrage uit reserve	0	1.392	0	1.392
Risicoreserve Energiefonds	3.000	0	0	3.000
Storting in reserve	3.000	0	0	3.000
Resultaat	-5.583	-675	0	-6.258

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,8 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Als gevolg van de inzet van een nieuw subsidietraject voor Zonnepanelen worden de uitgaven voor 2016 geraamd op € 0,8 mln. Dit bedrag wordt onttrokken aan de reserve Greendeal Zonnepanelen-asbest.
€ 0,4 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Voor de uitvoering van het energiebeleid en het maken van de energieagenda is in de meerjarenbegroting 2016-2019 € 5 mln geraamd, gelijkmatig verdeeld over de vier planjaren. In de opstartfase is echter sprake van meerkosten. Daarnaast vergt de partiële herziening van de VRM voor de windopgave veel incidentele inspanning en kosten. De extra uitgaven in 2016 worden geraamd op € 0,4 mln. Dekking vindt plaats ten laste van de programmareserve (reserve Mitigatie). In 2018 en 2019 zal sprake zijn van lagere lasten en terugstorting in de reserve.
€ 0,3 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Verkenning van de energieagenda geeft aan dat voor de energietransitie en warmte extra inzet nodig is. Voor de uitvoering van de provinciale rol bij de warmte-opgave is € 0,3 mln nodig voor de periode 2016-2018, totaal € 0,9 mln. Het betreft hier extra capaciteit, onderzoeken en procesgeld. Dekking van deze extra opstartkosten van de energietransitie vindt plaats ten laste van de financiële ruimte.
€ 0,3 mln (n)	Nee	Doel 3.1	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In lijn met de afspraken uit het SER akkoord Energie wordt de inzet op het verlenen van vergunningen en de handhaving RUD's verhoogd. De kosten van deze VTH-taken zijn structureel € 0,17 mln per jaar, met aanvullend om de vier jaar (startend in 2016) € 0,08 mln voor de energie-audit. In 2016 is € 0,25 mln nodig. Deze kosten worden in de periode 2016-2019 gedekt vanuit programma 3 economie, doel 3.1
€ 0,2 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Voor het onderwerp Mitigatie worden naar verwachting in 2016 reguliere inkoop- of subsidieverplichtingen aangegaan ter hoogte van € 0,2 mln. Dit bedrag wordt onttrokken aan de reserve Mitigatie.
€ 0,2 mln (n)	Ja	RES/OVP/BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De projectplannen voor Warmte/Koude leiden tot hogere uitgaven en volledige onttrekking van zowel de reserve Warmte / Koude (€ 52.000) als de OVP Warmte / Koude (reserve met geld van derden: € 140.000). Daarnaast is de provincie leadpartner voor het Warmte / Koude project. De bijdragen van derden (€ 25.000 extra in 2016) worden gestort in een Overlopende Passiva (OVP).

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
€ 0,1 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. In de Decembercirculaire 2015 van het Rijk werd conform verwachting € 0,1 mln toegekend voor GreenDeal (energie warmte/koude). Dit is in de Jaarrekening 2015 verwerkt als beklemd gedeelte van het jaarresultaat 2015. Nu wordt dit budget in de Begroting 2016 verwerkt, ten laste van de financiële ruimte.
Baten			
€ 0,2 mln (v)	Ja	OVP/BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De hogere uitgaven voor projectplannen Warmte / Koude leiden tot onttrekking aan de OVP Warmte / Koude (€ 140.000). Daarnaast is sprake van een hogere deelnemersbijdrage (€ 25.000).
Bijdrage uit reserve			
€ 1,4 mln (v)	Ja	N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote onttrekking uit de programmareserve bijgesteld.

Doel 3-3 Beter benut (bebouwd) gebied

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Nieuwe stedelijke ontwikkelingen concentreren binnen bebouwd gebied
- Nieuwe stedelijke ontwikkelingen concentreren nabij haltes Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)
- Hergebruik en transformatie leegstaande kantoren en detailhandel, en ander leegstand vastgoed
- Versterken interactiemilieus (hotspots, campussen en binnensteden)

Laatste stand van zaken

Tijdens de Statenbijeenkomst van 6 januari 2016 zijn er over de indicatoren binnen dit doel geen opmerkingen geplaatst. In de Begroting 2016 zijn voor dit doel (nog) geen effect en prestatie-indicatoren opgenomen.

Voor de voorjaarsnota wordt dit niet aangevuld. De voorgestelde effectindicatoren zijn niet voldoende aan de provincie toerekenbaar, te meervoudig interpreteerbaar en de financiële component is onvoldoende aanwezig om als begrotingsindicatoren van nut te zijn.

De achterliggende plancapaciteitsdata wordt wel verrijkt en verder geanalyseerd om dienst te kunnen doen voor beleidsmonitoring.

Aangepaste indicatoren

Niet van toepassing.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	19.828	3.389	0	23.217
Baten	0	995	0	995
Totaal saldo van baten en lasten	-19.828	-2.393	0	-22.221
<i>Reserves</i>				
Sanering glastuinbouw	346	600	0	946
Res Project duurz ontw. Zuidplaspold	5.370	0	0	5.370
Reserve Implementatie Omgevingswet	0	1.530	0	1.530
Bijdrage uit reserve	5.716	2.130	0	7.846
Reserve Implementatie Omgevingswet	0	5.989	0	5.989
Storting in reserve	0	5.989	0	5.989
Resultaat	-14.112	-6.253	0	-20.365

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 1,5 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Voor de implementatie van de nieuwe omgevingswet worden voor 2016-2019 in totaal € 6 mln extra kosten voorzien, onder andere nodig voor de ontwikkeling van nieuw instrumentarium (verordeningen) en digitaliseringsverplichtingen vanuit de Omgevingswet. Vanwege afspraken in het bestuursakkoord tussen Rijk, IPO, VNG en UvW dragen alle partijen zelf de eigen transitiekosten. Deze middelen zijn gestort in een nieuwe reserve Implementatie Omgevingswet. Vanuit deze reserve wordt nu voor 2016 € 1,5 mln beschikbaar gesteld..

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
€ 1,0 mln (n)	Ja	OVP	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Om de laatste ISV1/2 subsidies te kunnen vaststellen in 2016, wordt nu € 1 mln uit de OVP onttrokken.
€ 0,6 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Ten behoeve van de aanpak van verspreide glastuinbouw in de gemeente Alphen aan den Rijn wordt in 2016 € 0,6 mln uit de Reserve Sanering Glastuinbouw onttrokken.
€ 0,2 mln (n)	Nee	Doel 1.2 Doel 2.1 Doel 3.5 Doel 4.1	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Om oplossingen te vinden voor maatschappelijke opgaven die de provincie in zijn geheel raken en sector overschrijdend zijn, is de Toekomstagenda in het leven geroepen. Bijdragen voor deze agenda komen uit verschillende programma's.
Baten			
€ 1,0 mln (v)	Ja	OVP	Zie bovenstaande toelichting bij de lasten.
Bijdrage uit reserve			
€ 1,5 mln (v)	Ja	N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserve Sanering Glastuinbouw. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van de implementatie van de Omgevingswet worden de voorziene lasten voor 2016 aan de programmareserve onttrokken.
€ 0,6 mln (v)	Ja	N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote onttrekking uit de programmareserve bijgesteld.
Storting in reserve			
€ 6,0 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. De implementatie en uitvoering van de nieuwe Omgevingswet is een nieuwe wettelijke taak. Er wordt nu in de voorjaarsnota een voorstel gedaan om de implementatiekosten (incidenteel) die zijn voorzien voor de periode 2016-2018 ten laste van de financiële ruimte in deze nieuwe reserve te storten.

Doel 3-4 Goede ruimtelijke kwaliteit

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Zorgvuldig ruimtegebruik buiten Bestaand stads- en dorpsgebied (BSD), waarbij aandacht is voor de kwaliteit van de ontwikkeling en zijn omgeving
- Beschermen van specifieke waarden
- Behouden en ontwikkelen van waardevolle landschapselementen

Laatste stand van zaken

Tijdens de Statenbijeenkomst van 6 januari 2016 zijn er over de indicatoren binnen dit doel geen opmerkingen geplaatst.

In de Begroting 2016 zijn de volgende effectindicatoren opgenomen:

- (3.4.a) Het aandeel nieuwe bestemmingsplancapaciteit voor wonen buiten BSD ten opzichte van de totale nieuwe bestemmingsplancapaciteit voor wonen
- (3.4.b) Het aandeel nieuwe bestemmingsplancapaciteit voor werklocaties buiten BSD ten opzichte van de totale nieuwe bestemmingsplancapaciteit voor werklocaties

Deze indicatoren komen te vervallen . De voorgestelde effectindicatoren zijn niet voldoende aan de provincie toerekenbaar, te meervoudig interpreteerbaar en de financiële component is onvoldoende aanwezig om als begrotingsindicatoren van nut te zijn.

Dit leidt ertoe dat de effectindicatoren bij dit doel uit de P&C-cyclus worden gehaald.

De achterliggende plancapaciteitsdata wordt wel verrijkt en verder geanalyseerd om dienst te kunnen doen voor beleidsmonitoring.

Aangepaste indicatoren

De effectindicatoren 3.4a en 3.4.b komen te vervallen.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	5.127	0	0	5.127
Baten	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	-5.127	0	0	-5.127
<i>Reserves</i>				
Reserve Natuurcompensatie	9	0	0	9
Bijdrage uit reserve	9	0	0	9
Resultaat	-5.118	0	0	-5.118

Doel 3-5 Vraag en aanbod wonen, werken en voorzieningen in balans

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Levendige en krachtige stads- en dorpscentra
- Vraag naar en aanbod van woningen in balans (kwantitatief en kwalitatief)
- Vrije vestiging
- Bedrijfslocaties realiseren die de vitaliteit en kracht van het bedrijfsleven versterken
- Vraag naar en aanbod van werklocaties in balans (kwantitatief en kwalitatief)

Laatste stand van zaken

Tijdens de Statenbijeenkomst van 6 januari 2016 is gevraagd of:

- een indicator voor winkelleegstand kan worden opgenomen
- programmaoverstijgende effecten in samenhang kunnen worden gemeten. Een voorbeeld is de samenhang tussen leegstand en de bereikbaarheid van het gebied

Deze punten worden opgepakt binnen de Staat van Zuid-Holland.

De effectindicatoren blijven ongewijzigd:

- (3.5.a) Aantal gemeenten dat in het kader van de rapportage Interbestuurlijk toezicht op het domein huisvesting vergunninghouders rood scoort
- (3.5.b) Leegstandspercentage kantoren in Zuid-Holland mag niet oplopen ten opzichte van het leegstandspercentage kantoren in Nederland

De volgende prestatie-indicatoren blijven ongewijzigd:

- (3.5.5.1) Door de provincie aanvaarde regionale kantorenvisies
- (3.5.5.2) Aantal hectare opgeleverde geherstructureerde bedrijventerreinen

Aangepaste indicatoren

Niet van toepassing.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	16.750	-868	0	15.882
Baten	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	-16.750	868	0	-15.882
<i>Reserves</i>				
Bedrijventerreinen	500	0	0	500
Manden maken	200	0	0	200
Bedrijventerreinen:IRP Oude Rijnzone	150	0	0	150
Bijdrage uit reserve	850	0	0	850
Bedrijventerreinen	1.319	-1.319	0	0
Storting in reserve	1.319	-1.319	0	0
Resultaat	-17.219	2.187	0	-15.032

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,9 mln (v)	Ja	Doel 3.1	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Ten behoeve van de versterking van het economisch beleid wordt € 2,2 mln van de lasten bedrijventerreinen overgebracht naar Doel 3.1. Hiervan heeft € 1,3 mln betrekking op het vervallen van de storting in de reserve Bedrijventerreinen en € 0,9 mln op verlaging van de lasten voor bedrijventerreinen in 2016.
€ 0,1 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Bij Septembercirculaire 2015 zijn nog middelen voor de anticipeerregio's toegekend. Deze konden om planningstechnische redenen echter niet meer worden verwerkt in de Najaarsnota 2015. Hierdoor zijn deze middelen bij Jaarrekening 2015 vrijgevallen, met dien verstande dat de beklemming die op deze middelen zit, is gemeld. Onttrekking uit de financiële ruimte vindt derhalve nu plaats.
€ 0,1 mln (v)	Nee	Doel 3.3	Deze wijziging betreft een administratieve bijstelling. € 0,1 mln wordt overgeheveld naar programma 3 als bijdrage in de kosten voor het opstellen van de Toekomstagenda.
Storting in reserve			
€ 1,3 mln (v)	Ja	Doel 3.1	De lasten worden gebruikt voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote storting in de programmareserve bijgesteld (zie hierboven).

Doel 3-6 Beschermd, bekend en beleefbaar cultureel erfgoed

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Erfgoedlijnen ontwikkelen en versterken en het verhaal vertellen
- Onderhoudsachterstand monumenten wegnemen en nieuwe functies geven
- Presenteren en toegankelijk maken van de Zuid-Hollandse archeologische vondsten
- Beschermen cultureel erfgoed

Laatste stand van zaken

Tijdens de bijeenkomst van 6 januari 2016 is verzocht meer in te gaan op het aspect 'waardering van bezoekers'. Daarom zijn in de voorjaarsnota nieuwe indicatoren opgenomen voor de waardering voor iconen erfgoedlijnen, het Archeologiehuis en de erfgoedtafels..

De volgende effectindicatoren zijn ongewijzigd:

- (3.6.a) Aantal bezoekers van de iconen van de Erfgoedlijnen
- (3.6.c, in oude nummering 3.6.b) Aantal in de erfgoedlijnen geïnvesteerde vrijwilligersuren *erfgoedlijnen*
- (3.6.d; in oude nummering 3.6.c) Aantal bezoeken van de website 'geschiedenisvanzuidholland.nl'
- (3.6.e; in oude nummering 3.6.d) Aantal omwentelingen van de Zuid-Hollandse molens
- (3.6.f; in oude nummering 3.6.e) Aantal bezoekers Archeologiehuis
- (3.6.h; in oude nummering 3.6.f) Aantal bruikleningen (uitleningen van archeologische vondsten) uit het provinciaal Archeologisch Depot
- (3.6.i; in oude nummering 3.6.g) Percentage bestemmingsplannen cultureel erfgoed zonder zienswijze

De volgende prestatie-indicatoren blijven ongewijzigd:

- (3.6.1.1) Aantal uitgebrachte adviezen over ruimtelijke plannen voor wat betreft erfgoed
- (3.6.2.1) Aantal gesubsidieerde restauraties van rijksmonumenten
- (3.6.2.2) Aantal maatadviezen herbestemming
- (3.6.2.3) Percentage aangevraagde onderhoudssubsidies molens
- (3.6.2.4) Percentage groenbeheerplannen molenbiotopen waarbinnen groenbeheer matig is
- (3.6.3.1) Aantal partijen in erfgoedtafels
- (3.6.3.3; in oude nummering 3.6.3.2) Percentage cofinanciering erfgoedlijnen. *Voor deze indicator wordt uitgegaan van 100% provinciale subsidie plus 150% cofinanciering, samen 250%.*
- (3.6.3.4; in oude nummering 3.6.3.3) Aantal gesubsidieerde projecten/activiteiten Maatregelenpakket Erfgoedlijnen
- (3.6.4.1) Aantal archeologische publieksactiviteiten

Aangepaste indicatoren

Nieuwe effectindicatoren zijn:

Effectindicatoren

		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
3.6.b	Wordt	Waardering bezoekers iconen erfgoedlijnen	8	8	8	8	8
3.6.g	Wordt	Waardering bezoekers Archeologiehuis	8	8	8	8	8

Nieuwe prestatie-indicator is:

Prestatie-indicatoren

		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
3.6.3.2	Wordt	Waardering partijen erfgoedtafels	7,5	7,5	8	8	8

Deze nieuwe indicatoren worden gemeten door middel van het gemiddelde waarderingscijfers (schaal 1-10).

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	15.173	-300	0	14.873
Baten	504	0	0	504
Totaal saldo van baten en lasten	-14.669	300	0	-14.369
<i>Reserves</i>				
Restauratie rijksmonumenten en erfgo	1.400	1.700	0	3.100
Bijdrage uit reserve	1.400	1.700	0	3.100
Restauratie rijksmonumenten en erfgo	0	2.000	0	2.000
Storting in reserve	0	2.000	0	2.000
Resultaat	-13.269	0	0	-13.269

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,3 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Op basis van recente informatie worden de geraamde lasten voor Erfgoedlijnen en Rijksmonumenten bijgesteld. De lasten 2016 worden per saldo met € 0,3 mln verlaagd. Daarnaast worden de reservemutaties bijgesteld vanwege wijzigingen in de fasering.
Bijdrage uit reserve			
€ 1,7 mln (v)		N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote onttrekking uit de programmareserve bijgesteld.
Storting in reserve			
€ 2,0 mln (n)		N.v.t.	De lasten worden gebruikt voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote storting in de programmareserve bijgesteld.

Doel 3-7 Schonere bodem en beter benutte bodem en ondergrond

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Saneren of beheersen spoedlocaties en adequate nazorg van restverontreiniging
- Herontwikkelen locaties met bodemverontreiniging en herontwikkelen voormalige vuilstortplaatsen
- Beheersen van verontreinigingen stortlocaties
- Duurzaam gebruik van de ondergrond en toepassing 3D-ordering

Laatste stand van zaken

Tijdens de Statenbijeenkomst van 6 januari 2016 zijn er over de indicatoren binnen dit doel geen opmerkingen geplaatst.

De volgende effectindicatoren blijven ongewijzigd:

- (3.7.a) Aantal spoedlocaties (MTR-lijst 2013) waarvan de risico's zijn gesaneerd of zijn beheerst
- (3.7.b) Aantal KRW grondwater spoedlocaties waarvan de risico's zijn gesaneerd of zijn beheerst. *Deze effectindicator wordt nog in beeld gebracht. In 2016 stelt de provincie de KRW-grondwaterspoedlocaties-lijst vast waaruit blijkt hoeveel locaties er in Zuid-Holland gesaneerd moeten worden. Met behulp van deze lijst worden in 2016 de PM posten ingevuld. De betreffende lijst is nog niet beschikbaar; dat is pas later in 2016 het geval.*

De volgende prestatie-indicator blijft ongewijzigd:

(3.7.1.1) Aantal afgegeven beschikkingen ernst en spoed voor de locaties op de KRW-lijst

Aangepaste indicatoren

Niet van toepassing

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	17.494	-5.853	0	11.641
Baten	1.950	309	0	2.259
Totaal saldo van baten en lasten	-15.544	6.163	0	-9.382
<i>Reserves</i>				
Meerjarenplan Bodemsanering	11.866	-4.646	0	7.220
Bijdrage uit reserve	11.866	-4.646	0	7.220
Meerjarenplan Bodemsanering	4.325	1.200	0	5.525
Storting in reserve	4.325	1.200	0	5.525
Resultaat	-8.003	317	0	-7.686

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 5,1 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een wijziging van de planning. Op grond van de werkplannen 2016 van de RUD's is het noodzakelijk gebleken om de begrote budgetten inzake de aanpak spoedlocaties bij te stellen. De mutatie in de omvang van onttrekking uit de bodemreserve is hiervan het gevolg.
€ 0,9 mln (v)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
			De uitvoering van de werkzaamheden in het kader van de verleende subsidies met betrekking tot de bedrijvenregeling is vertraagd. Subsidies in het kader van de bedrijvenregeling worden door de provincie "voorgeschoten" en na vaststelling volledig door het Rijk aan de provincie vergoed.
€ 0,3 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. Aangezien de omvang van de voorziening nazorg stortplaatsen voor de periode 2016-2019 de omvang van de nazorgverplichtingen overstijgt, kan voor de genoemde periode de dotatie aan de voorziening met € 1,2 mln naar beneden worden bijgesteld. Op jaarbasis is dit een bijstelling van € 0,3 mln.
€ 0,2 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. De vertraging die bij de sanering van de uitreiding van Geitenwei en Schanspolder is opgetreden, zal in 2016 worden ingelopen nu er oplossingen zijn gevonden voor de sanering. Het bedrag wordt nu onttrokken aan programmareserve 3, onderwerp Meerjarenplan Bodemsanering.
€ 0,2 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. In 2015 heeft de Stuurgroep Hollandsche IJssel besloten voor het project Voetgangersbrug Longlist in de gemeente Gouda een bijdrage beschikbaar te stellen van € 0,2 mln. Deze bijdrage zal in 2016 worden uitgekeerd en wordt nu onttrokken aan programmareserve 3, onderwerp Meerjarenplan Bodemsanering.
Baten			
€ 1,2 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. De verwachte verkoop van de gronden Zuid IJsseldijk (Gouda) heeft in 2015 niet plaatsgevonden. De baten voortvloeiend uit de verkoop worden nu geraamd en komen ten gunste van de programmareserve 3, onderwerp Meerjarenplan Bodemsanering.
€ 0,9 mln (n)	Ja	n.v.t.	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. Zie hiervoor de bovenstaande toelichting bij de lasten (subsidies bedrijvenregeling).
Bijdrage uit reserve			
€ 4,7 mln (v)	Ja	N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote bijdrage uit de programmareserve bijgesteld.
Storting in reserve			
€ 1,2 mln (n)		N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote storting in de programmareserve bijgesteld.

Programma 4 Bestuur en Samenleving

Middeleninzet programma 4

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	45.106	-210	0	44.896
Baten	813	0	0	813
Totaal saldo van baten en lasten	-44.294	210	0	-44.084
Bijdrage uit reserve	464	0	0	464
Storting in reserve	0	0	0	0
Resultaat	-43.830	210	0	-43.620

Doel 4-1 Slagvaardig, toekomstbestendig en transparant bestuur

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Robuuste gemeenten en waterschappen
- Een slagvaardige provincie

Laatste stand van zaken

Tijdens de Statenbijeenkomst van 6 januari is aangegeven dat:

- In hoeverre de provincie aan gemeenten de 'uitgestoken hand' aanbiedt meetbaar wordt gemaakt door gebruik te maken van de resultaten van klanttevredenheidsonderzoek (Staat van Zuid-Holland).
- Voor de indicator 'Provinciale beoordeling van gemeenten in het kader van interbestuurlijk toezicht' (4.1.2.1) een nulmeting plaatsvindt. Op basis van deze nulmeting worden de streefwaarden voor 2017, 2018 en 2019 bepaald. Deze prestatie-indicator wordt bij de Najaarsnota 2016 opgenomen inclusief nulmeting en streefwaarden.

Transparante overheid

We willen in Nederland voorop lopen in het transparant maken van de provincie (open overheid, open spending en open data). Vanuit het Hoofdlijnenakkoord is hiervoor € 5 mln beschikbaar gesteld. Met het vastgestelde budget wordt een impuls gegeven aan transparantie en bestaande initiatieven versneld en verbeterd. Regulier werk en al lopende trajecten worden niet uit dit budget bekostigd.

Onderstaand financieel overzicht van de besteding van de € 5 mln budget voor Transparante Overheid is indicatief, en wordt komende tijd verder uitgewerkt. In deze voorjaarsnota wordt budget voor verbetering van de archivering aangevraagd. Financiële consequenties worden verwerkt in de najaarsnota 2016.

Op dit moment is er nog geen indicator voor de taak 'Transparantie overheid vergroten'. In de najaarsnota wordt gerapporteerd over de mogelijkheden hiertoe. Op dit moment wordt, in samenwerking met ministerie van Binnenlandse Zaken, verkend of het mogelijk is jaarlijks door Binnenlandse Zaken een benchmark op het gebied van transparantie en openheid uit te voeren. Gelet op de in het Hoofdlijnenakkoord opgenomen ambitie 'voorop' te willen lopen in het zijn van een transparante provincie, kan dit ook de basis zijn voor een indicator van deze taak.

Beoogde effecten bij het vergroten van de transparantie:

- Provinciale gegevens openbaar, tenzij wettelijke bepalingen, zoals privacy of de beleidsintimiteit, zich daartegen verzetten. Hierin zijn de volgende domeinen onderscheiden:
  - Open data: datasets moeten in een toegankelijk en voor derden bruikbaar formaat worden ontsloten
  - Open overheid: provinciale besluitvorming (GS-besluiten, WOB-besluiten, subsidiebeschikkingen etcetera) ontsluiten, verbeteren vindbaarheid en toegankelijkheid.
  - Open spending: de P&C-producten op gedetailleerder niveau ontsluiten, meer inzicht geven in uitgaven provincie.
- Open contact en aanpak: verbeteren van de samenwerking met partners door het eerder en vollediger delen van gegevens.

Domein	Categorie	(bedragen x € 1.000)
Open data		
	Systeem: datasets voor derden bruikbaar en toegankelijk aanbieden	90
	Houding/gedrag/stimuleren gebruik Open Data (impuls, daarna beleggen in organisatie)	80
Open overheid		
	Publiceren van provinciale besluitvorming	350
	Aanpassen intern werkproces en dit borgen in de organisatie	360
	Verbeteren vindbaarheid, toegankelijkheid van de fors toegenomen hoeveelheid ontsloten data en informatie	3.175
	Verbeteren archivering	300
Open spending		
	Partners stimuleren om nieuwe inzichten / weergaves te realiseren van provinciale financiële data	120
	Systemen: meer inzicht in P&C cyclus en uitgaven provincie en dit borgen in de organisatie	520
Totaal		4.995
Budget		5.000

De effectindicator van doel 4.1 blijft ongewijzigd:

(4.1.a) Klanttevredenheid (schaal 1-10).

De volgende prestatie-indicatoren zijn ongewijzigd:

- (4.1.1.1) Aanpak (afspraken en proces) per prioritair gebied vastgesteld en uitgevoerd
- (4.1.1.2) Tussenrapportage aan PS uitgebracht
- (4.1.2.1) *Provinciale interbestuurlijke toezicht-beoordeling* percentage gemeenten met score:
  - 0-2 keer 'groen'
  - 3 of 4 keer 'groen'
  - 5 of 6 keer 'groen'

Nulmeting en streefwaarden zijn nog niet bekend. Opzet is de nieuwe verbeterde set met IBT(Interbestuurlijk toezicht)-indicatoren voor het eerst in 2016 te hanteren, waarbij in augustus een provinciale beoordeling IBT en een totaalbeeld voor alle gemeenten volgt (= nulmeting). Op basis van de nulmeting in 2016 worden de streefwaarden voor 2017, 2018 en 2019 bepaald. Deze prestatie-indicatoren worden bij de Najaarsnota 2016 opgenomen inclusief nulmeting en streefwaarden.
- (4.1.4.1) Percentage gemeenten en waterschappen dat voldoet aan de bepalingen van de Archiefwet ('groen' kleurt in kader van het IBT)
- (4.1.4.2) Aantal opvragingen van archiefstukken in Nationaal Archief
- (4.1.7.1) Bedrag (€ mln, cumulatief) dat is benut binnen EU subsidieprogramma's (Kansen voor WestII, POP3, Interreg en overige) in de periode 2014-2023 (de Europese begrotingsperiode loopt van 2014 tot 2020, projectgeld mag tot en met 2023 uitgegeven worden)

Aangepaste indicatoren

Onderstaand staan twee nieuwe prestatie-indicatoren

Prestatie-indicatoren

		Omschrijving	Nulmeting	2016	2017	2018	2019
4.1.3.1	Wordt	Waardering klanttevredenheid in het kader van Interbestuurlijk Toezicht	6,84	7,0	Geen meting	>7,0	Geen meting
4.1.3.2	Wordt	Financiële informatie van gemeenten openbaar gemaakt via staatvanzuidholland.nl zodat gemeentefinanciën beter inzichtelijk en vergelijkbaar zijn	Geen informatie openbaar gemaakt	Informatie openbaar gemaakt	Informatie geactualiseerd	Informatie geactualiseerd	Informatie geactualiseerd

Het is belangrijk dat de begrotingen voor gemeenteraden inzichtelijk zijn, want zij zijn de eerste toezichthouder. Dit is echter niet in een (SMART) indicator te vangen. Daarom is gekozen voor een combinatie van twee indicatoren: één die iets zegt over hoe de gemeente het toezicht ervaart (4.1.3.1) en één die iets zegt over de eigen inspanningen van de provincie (4.1.3.2).

Als minimale score op het tweejaarlijkse klanttevredenheidsonderzoek (KTO) van de provincie wordt een 7,0 voorgesteld (financieel toezicht valt in dit onderzoek binnen Interbestuurlijk Toezicht (IBT)). In de nulmeting (2015) was de score 6,84.

De provincie vindt het belangrijk om als eigen inspanning de financiële informatie van gemeenten zodanig beschikbaar te stellen, dat het voor burgers makkelijk is om hun gemeenten (meerjarig) te vergelijken met bijvoorbeeld buurgemeenten of gemeenten van gelijke grootte (qua inwoneraantal). Hiervoor zullen interactieve (doorklikbare) grafieken op de staatvanzuidholland.nl geplaatst worden. Voor de zomer van 2016 worden de gegevens op basis van de begrotingen van de afgelopen vier jaar beschikbaar gesteld. Ook komen dan de gegevens over woninglastendruk beschikbaar. In het najaar volgen de gegevens op basis van de jaarrekeningen. Deze gegevens worden jaarlijks geactualiseerd. De verwachting is dat hierdoor een waardevolle bijdrage wordt geleverd aan de vergelijkbaarheid van gemeenten.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	25.880	-210	0	25.670
Baten	756	0	0	756
Totaal saldo van baten en lasten	-25.123	210	0	-24.913
Resultaat	-25.123	210	0	-24.913

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,2 mln (v)	Nee	Par. Bedrijfsvoering	€ 0,15 mln van het budget voor de Transparantie Overheid wordt in 2016 en 2017 gebruikt om de achterstand in archivering (paragraaf Bedrijfsvoering) te dekken.
€ 0,1 mln (v)	Nee	Doel 3.3	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Om oplossingen te vinden voor maatschappelijke opgaven die de provincie in zijn geheel raken en sector-overschrijdend zijn, is de Toekomstagenda in het leven geroepen. Bijdragen voor deze agenda komen uit verschillende programma's.

Doel 4-2 Cultuurparticipatie en bibliotheken

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Waarborgen van basisvoorzieningen cultuurparticipatie (Kunstgebouw, Jeugdtheaterhuis, Popunie, Stichting Educatieve Orkestprojecten (SEOP) en onderhouden van regionale cultuurnetwerkers (tot 2017)
- Ondersteunen van bibliotheken

Laatste stand van zaken

Dit doel bevat geen effect- en geen prestatie-indicatoren.

Tijdens de Statenbijeenkomst van 6 januari 2016 is gevraagd of de definitie van 'basisvoorzieningen' kan worden aangescherpt.

Bij cultuurparticipatie is de vraag of de provincie kan aangeven wat door de vier instellingen bij wie bereikt wordt.

Beide aandachtspunten vallen buiten het kader van de begrotingsindicatoren, en worden zo mogelijk opgepakt binnen de Staat van Zuid-Holland.

Aangepaste indicatoren

Niet van toepassing.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	8.475	0	0	8.475
Baten	57	0	0	57
Totaal saldo van baten en lasten	-8.419	0	0	-8.419
Resultaat	-8.419	0	0	-8.419

Doel 4-3 Borgen kennis sociaal domein en afbouw subsidies maatschappelijke participatie

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Kennis van het sociale domein en maatschappelijke ontwikkelingen in Zuid-Holland ten behoeve van provinciale kerntaken borgen
- Regionale kennishuishouding waarborgen
- Afbouw van subsidies voor maatschappelijke participatie

Laatste stand van zaken

Dit doel bevat geen effect- en geen prestatie-indicatoren.

Tijdens de Statenbijeenkomst van 6 januari 2016 is gevraagd om indicatoren en een nadere toelichting bij de taak 'borging van kennis over het sociale domein en maatschappelijke ontwikkelingen'. Deze zaken worden verder opgepakt binnen de Staat van Zuid-Holland en in de Begroting 2017.

Aangepaste indicatoren

Niet van toepassing.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	10.288	0	0	10.288
Totaal saldo van baten en lasten	-10.288	0	0	-10.288
Resultaat	-10.288	0	0	-10.288

Doel 4-4 Afbouw taken jeugdzorg

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Overdracht naar gemeenten van provinciale jeugdzorgtaken

Bij de invoering van de Jeugdwet zijn de provinciale taken van de jeugdzorg met ingang van 1 januari 2015 overgedragen aan de gemeenten, met uitzondering van de afwikkelingstaken. Deze omvatten een afwikkeling van de subsidierelaties, de bezwaar- en beroepsprocedures en eventuele claims op frictiekosten met betrekking tot deze ontwikkeling.

Laatste stand van zaken

Tijdens de Statenbijeenkomst van 6 januari is verduidelijkt dat dit doel de afwikkeling van financiële zaken betreft in plaats van 'overdracht aan gemeenten'.

Dit doel bevat geen effect- en geen prestatie-indicatoren.

Aangepaste indicatoren

Niet van toepassing.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	464	0	0	464
Baten	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	-464	0	0	-464
<i>Reserves</i>				
2015 DP Afbouw jeugdzorg	464	0	0	464
Bijdrage uit reserve	464	0	0	464
Resultaat	0	0	0	0

Programma 5 Middelen

Middeleninzet programma 5

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	35.809	627	0	36.436
Baten	602.199	4.347	0	606.547
Totaal saldo van baten en lasten	566.391	3.720	0	570.110
Bijdrage uit reserve	26.398	23.413	0	49.811
Storting in reserve	3.507	0	0	3.507
Resultaat	589.281	27.133	0	616.414

Doel 5-1 Financieel gezonde huishouding

Wat willen we bereiken? & Wat gaan we doen om dit te bereiken?

Doel

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Financieel gezonde huishouding
- Een belastingdruk voor de burger die past bij het provinciale voorzieningenniveau

Laatste stand van zaken

Op 6 januari is erover gesproken dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing de in het BBV verplicht gestelde kengetallen over onder andere de netto schuldquote zijn opgenomen. Deze cijfers worden opgenomen in de Begroting 2017 bij de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

De effectindicator (5.1.a) 'Weerstandsvermogen (>2.0)' blijft ongewijzigd.

De prestatie-indicatoren binnen dit doel blijven ongewijzigd:

- (5.1.1.1) In de jaarrekening ligt de totale uitputting van de lastenbudgetten na begrotingswijzigingen per programma tussen de 95% en 100%
- (5.1.1.2) Percentage structurele lasten dat in de begroting wordt gedekt door structurele baten (duurzaam en reëel begrotingsevenwicht)
- (5.1.2.1) Jaarlijks tarief van de opcenten

De nulmeting wordt aangepast bij prestatie-indicator 5.1.1.1.

Prestatie-indicatoren

		Omschrijving	Nulmeting
5.1.1.1	Was	In de jaarrekening ligt de totale uitputting van de lastenbudgetten na begrotingswijzigingen per programma tussen de 95% en 100%	Jaarrekening 2014 96%
		- Programma 1 - Programma 2 - Programma 3 - Programma 4 - Programma 5	100% 97% 83% 99% 80%
	Wordt	Jaarrekening 2015 *	93%
		- Programma 1 - Programma 2 - Programma 3 - Programma 4 - Programma 5	92% 96% 75% 91% 80%

* volgens de programma-indeling 2015

Aangepaste indicatoren

Niet van toepassing.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Exploitatie (bedragen x €1.000)	Begroting 2016	Bijstelling Voorjaarsnota	Bijstelling Najaarsnota	Bijgestelde begroting 2016
Lasten	35.809	627	0	36.436
Baten	602.199	4.347	0	606.547
Totaal saldo van baten en lasten	566.391	3.720	0	570.110
Reserves				

Algemene reserve	25.502	22.961	0	48.463
1%-regeling Kunst	0	50	0	50
Zuidvleugelf./onderdeel Driehoek RZG	0	137	0	137
Transitie subsidie	47	0	0	47
Frictiekosten algemeen	79	200	0	279
Reserve Jonge ambtenaren	300	66	0	366
2015 DP Trainees	470	0	0	470
Bijdrage uit reserve	26.398	23.413	0	49.811
Reserve apparaatslasten DLG	3.250	0	0	3.250
Egal.kaplast Nota IWA Bedrijfsvoer.	257	0	0	257
Storting in reserve	3.507	0	0	3.507
Resultaat	589.281	27.133	0	616.414

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,6 mln (n)	Ja	Saldo par. Bedrijfsvoering	In dit doel is het nadelig saldo van de mutaties in de paragraaf Bedrijfsvoering opgenomen. Voor een toelichting op deze mutaties wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering in deze voorjaarsnota.
Baten			
€ 3,5 mln (v)	Nee	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De raming wordt bijgesteld op basis van informatie uit de Septembercirculaire 2015. De algemene uitkering neemt toe met € 3,2 mln structureel. Oorzaak ligt in een hoger accres en een grotere overschrijding van het plafond van het BTW-compensatiefonds. Deze twee ontwikkelingen worden deels teniet gedaan door nadelige ontwikkelingen in de verdeelmaatstaven. Het hogere accres wordt veroorzaakt door extra uitgaven van het Rijk aan onder andere veiligheid / justitie, kinderopvang en het cao-akkoord voor rijksambtenaren. De decentralisatieuitkering voor verkeer & vervoer neemt toe met € 0,3 mln structureel (vanwege de toekenning van loon- en prijsbijstelling voor het jaar 2015 met gevolgen voor de jaren 2016 en verder).
€ 0,9 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De bespaarde rente is het verschil tussen de toegerekende rente aan de activa en de betaalde rente op opgenomen geldleningen. Vanwege achterblijvende investeringen in 2015 is de omvang van de toegerekende rente lager. Hierdoor resteert een nadelig resultaat op de bespaarde rente.
Bijdrage uit reserve			
€ 22,9 mln (v)	Ja	FR	De in deze voorjaarsnota opgenomen budgetbijstellingen leiden tot de volgende aanpassingen/verrekeningen met de algemene reserve: <ul style="list-style-type: none"> Voor het beklemd deel van het resultaat 2015 waarop in 2016 een beroep wordt gedaan, wordt € 17,1 mln onttrokken aan de algemene reserve. Voor het financieel resultaat van deze voorjaarsnota wordt € 5,8 mln onttrokken aan de algemene reserve.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
€ 0,2 mln (v)	Ja	N.v.t.	De wijziging betreft een bijstelling van budget. Ter dekking van de verwachte frictiekosten FmA wordt € 0,2 mln onttrokken uit de Frictiereserve Algemeen.
€ 0,1 mln (v)	Ja	N.v.t.	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Vorig jaar is een reserve ingesteld voor het aantrekken van jonge medewerkers en statushouders die van meerwaarde zijn voor de PZH. Op dit moment is een plan in uitvoer om dit te realiseren. De medewerkers worden in 2016 uit dit budget betaald. Daarom wordt voorgesteld om € 0,1 mln ter begroting te brengen. (Zie ook Bedrijfsvoering).
€ 0,1 mln (v)	Ja	N.v.t.	Aan het restant van de reserve Zuidvleugel / onderdeel Driehoek RZG ad € 136.590 is geen juridische beklemming meer verbonden. Daardoor kan het budget vrijvallen ten gunste van de financiële ruimte.
€ 0,05 mln (v)	Ja	N.v.t.	De wijziging betreft een bijstelling van budget. Uit de reserve 1% Kunstregeling is een vrijval van € 0,05 mln gerealiseerd.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Opgenomen doelen

1. De omvang en kwaliteit van de organisatie van de provincie Zuid-Holland moet in overeenstemming zijn met het door ons voorgestane takenpakket. Wij werken aan een innovatieve, lerende en op de uitvoering gerichte organisatie die effectief en efficiënt is.
2. De provincie voert een duurzaam inkoop- en aanbestedingsbeleid

Laatste stand van zaken over effect- en prestatie-indicatoren

Participatiebanen

Ten aanzien van de indicator 1.3.1 'aantal participatiebanen' zijn de volgende resultaten geboekt:

In 2015 is de begeleiding van de Participatiewet opgestart en zijn voor de wettelijke taak met betrekking tot de invoering van de Participatiewet 2 garantiebanen gerealiseerd (7 was het doel). Voor 2016 is het doel uiteindelijk 14 banen gerealiseerd te hebben (het betreft hier een cumulatief doel). Begin 2016 zijn 8 garantiebanen gerealiseerd en voor 5 banen loopt een wervingsprocedure. Het betreffen diverse functies, zoals gastvrouw, medewerker ICT, ondersteunend medewerker financiën, secretaresse of facilitair medewerker. Afgelopen periode is het netwerk met externe partijen opgebouwd. Dit in verband met de werving en selectie van kandidaten en het uitwisselen van kennis en ervaring met andere werkgevers.

Indicator Kwaliteitsimpuls

In het Hoofdlijnenakkoord is € 5 mln beschikbaar gesteld om te investeren in de kwaliteitsverbetering van de ambtelijke organisatie. In de voorjaarsnota wordt aangegeven wat we hier in ieder geval voor gaan doen en welke richting de overige besteding zal hebben.

In 2016 wordt gestart met het invulling geven aan de Kwaliteitsimpuls. Deze incidentele impuls gelden ter grootte van € 5 mln (te besteden in vier jaar) zijn bedoeld om de organisatie te ondersteunen bij de noodzakelijke kwaliteitsverbetering. Belangrijk uitgangspunt is dat de Kwaliteitsimpuls niet ingezet wordt voor maatregelen die gefinancierd kunnen worden vanuit de reguliere budgetten voor leren en ontwikkeling.

Competentieprofiel – het nieuwe Hoofdlijnenakkoord en de Koersnotitie vragen om een intensivering van bepaalde competenties in de organisatie waardoor de verandering naar opgavegericht werken wordt gestimuleerd. Dat betekent een ontwikkelopgave voor de huidige populatie medewerkers door reguliere afspraken rondom vorming, training en opleiding. Die ontwikkeling is belangrijk, maar valt buiten de financiële scope van de Kwaliteitsimpuls, omdat hier toereikend regulier budget voor is. Het gaat er daarnaast vooral ook om dat nieuwe medewerkers competenties bezitten die bijdragen aan de veranderopgave. De Kwaliteitsimpuls kan daarom ingezet worden om kansen te pakken versneld medewerkers aan te trekken die met hun competentieprofiel de verandering ondersteunen.

Enerzijds vindt dat plaats door dit spoor te richten op 'verjonging' van de organisatie. Ingezet wordt op een extra inspanning voor behoud van de huidige traineegroep en werving van een tweetal traineegroepen voor de periode 2016-2018 met daarin ruimte voor 15 jonge WO-ers. 12 trainees zullen in september starten aan een tweearig traineeprogramma waarin zij worden verbonden aan drie opeenvolgende opgave(s) met een doorlooptijd van 8 maanden. Daarnaast starten in dezelfde periode 3 trainees die specifiek geworven zijn op hun expertise op het gebied van grond en bodem. De maximale lasten voor deze initiatieven, circa € 2 mln, zullen ten laste worden gebracht van de € 5 mln budget, zoals te lezen bij de financiële mutaties van de paragraaf Bedrijfsvoering.

Naast de traineeprogramma's worden jongeren overigens ook op andere manieren gekoppeld aan de provincie:

- 32 maatschappelijke werkervaringsplaatsen als kickstart voor kwetsbare talentvolle jongeren (8 per jaar). Hiervan zijn 20 plaatsen bestemd voor jongeren met een vluchtachtergrond en 12 plaatsen voor jongeren uit het MBO. Op dit moment zijn 4 plekken gerealiseerd. Er is een werkervaringsovereenkomst afgesloten met drie jonge technisch onderlegde statushouders (met een vluchtachtergrond) bij onder andere DBI en I&A.
- 12 maatschappelijke stages voor klassen uit basis- en middelbare scholen (3 per jaar). Op dit moment zijn 2 plekken gerealiseerd. Dit jaar is het thema voor de maatschappelijke stage 'facilitair'.
- 200 stages en/of studieopdrachten voor jonge hoogopgeleide scholieren/studenten (50 per jaar). Op dit moment zijn er 35 plekken gerealiseerd. Op 1 mei 2016 zijn 35 stages en studieopdrachten gerealiseerd. 6 MBO, 17 HBO en 12 WO studenten voeren binnen de gehele organisatie stagewerkzaamheden uit.

Anderzijds worden in het kader van de besteding van de Kwaliteitsimpuls de komende periode via Strategische Personeelsplanning (SPP) kansen geïdentificeerd om op specifieke plekken in de organisatie de instroom van nieuwe medewerkers versneld mogelijk te maken. Uitgaande van een beschikbaar bedrag van circa € 3 mln voor de resterende drie jaar looptijd en uitgaande van een gemiddelde loonsom van € 75.000 per jaar kunnen door deze inzet circa 14 FTE versneld instromen. Voorwaarde voor de inzet van de Kwaliteitsimpuls is dat na afloop van de tijdelijke financiering reguliere dekking beschikbaar is. De inzet van de Kwaliteitsimpuls zal dus niet leiden tot structurele uitbreiding van de formatie.

Onderstaand financieel overzicht van de besteding van de € 5 mln budget voor de Kwaliteitsimpuls wordt komende tijd verder uitgewerkt over de verschillende jaarschijven. Eventuele specifieke financiële consequenties worden verwerkt bij Najaarsnota 2016 en /of Begroting 2017.

Domein	Categorie	(bedragen x € 1.000)
Verjonging		
	Behoud huidige trainees (maximaal)	475
	Nieuwe traineegroep 2016-2018 (maximaal)	1.350
Versnelde instroom		
	Op basis van SPP versnelde instroom mogelijk maken van circa 14 FTE	3.175
Totaal		5.000
Budget		5.000

Overige indicatoren

In de bijeenkomst van 6 januari is daarnaast afgesproken om de indicatoren over de 'doorlooptijden bezwaar en beroepsprocedures en klachten' en 'de doorlooptijd van de advisering' (2.2.4 en 2.2.5) over te hevelen van het GS-deel naar het PS-deel. Dit is in lijn met het nieuwe BBV waarin het GS-deel komt te vervallen. De prestatie-indicatoren voor samenwerking komen te vervallen.

De indicator over duurzaam inkopen en aanbesteden (paragraaf Bedrijfsvoering doel 2) blijft in huidige vorm gehandhaafd. Daarnaast zal worden gekeken of hier op een andere manier, bijvoorbeeld via een midterm review, specifiek aandacht aan kan worden besteed.

Doel 1: De omvang en kwaliteit van de organisatie van de provincie Zuid-Holland moet in overeenstemming zijn met het door ons voorgestane takenpakket. Wij werken aan een innovatieve, lerende en op de uitvoering gerichte organisatie die effectief en efficiënt is.

De (effect)indicatoren blijven ongewijzigd:

- (1.1) Percentage bedrijfsvoering
- (2.1) Klanttevredenheid gemeten in IPO-verband externe dienstverlening
- (2.2) Kwaliteit dienstverlening gemeten in IPO-verband op 5-puntsschaal
- (2.3) Afhandeling facturen binnen 30 dagen in %

Aangepaste indicatoren doel 1

De volgende effectindicator wordt nieuw toegevoegd:

Taken bij doel 1	(Effect)indicator	Nulmeting Jaar- rekening 2015	2016	2017	2018	2019
2. Kwaliteit dienstverlening in overeenstemming met takenpakket	2.4 Informatie is beschikbaar op jaarbasis	?	99,7%	99,7%	99,7%	99,7%

2.4 Informatie is beschikbaar op jaarbasis

Informatie is beschikbaar op de corporate website en op het SIS (Staten Informatie Systeem). Deze beschikbaarheid wordt gemeten op basis van 24x7, uitgezonderd gepland en met de gebruikersorganisatie afgestemd onderhoud.

De volgende indicatoren verschuiven van het GS- naar het PS-boekwerk.

- (2.5) Doorlooptijd bezwaar- en beroepsprocedures (niet zijnde belastingen) en klachten(percentage binnen termijn)
- (2.6) Doorlooptijd advisering
- (2.7) Doorlooptijd belasting bezwaren

De indicator 1.2.4 Bereikbaarheid van ICT-systemen vervalt, en wordt vervangen door

Taken bij doel 1	(Effect)indicator	Nulmeting Jaar- rekening 2014	2016	2017	2018	2019
1.2 effectieve organisatie	1.2.4 Functionaliteit beschikbaar op jaarbasis.	?	99%	99%	99%	99%

1.2.4 Functionaliteit beschikbaar op jaarbasis.

Naast dat informatie beschikbaar is, kan er ook gebruik worden gemaakt van alle functionaliteiten van het DMS (Document Management Systeem, waar alle documenten en dossiers in staan), de besluiten workflow en de email. Het functioneren van deze systemen wordt gemeten op werkdagen tussen 08:00 en 17:30 uur ("service window"), uitgezonderd gepland en met de gebruikersorganisatie afgestemd onderhoud.

Doel 2: De provincie voert een duurzaam inkoop- en aanbestedingsbeleid

Bij het voeren van een duurzaam inkoop- en aanbestedingsbeleid gaat provincie Zuid-Holland verder dan alleen het oorspronkelijke uitgangspunt, te weten: de minimumeisen. Ten behoeve van de implementatieactiviteiten in de eigen organisatie zal duurzaamheid namelijk worden meegenomen vanaf de studiefase en planvorming en is er meer afstemming met de markt om innovaties te stimuleren.

De (effect)indicator blijft ongewijzigd:

(1.1) Aanpak Duurzaam GWW is binnen de ROVK ingenieursdiensten uitgangspunt bij alle uitvragen

Aangepaste indicatoren bij doel 2

Niet van toepassing.

Indicatoren in het GS-boekwerk, de productenraming 2016

Doel

De productenraming is door Gedeputeerde Staten vastgesteld ter uitvoering van de Begroting 2016. Om de sturing, bijsturing en verantwoording aan Provinciale Staten mogelijk te maken sluit de Productenraming 2016 aan op de Begroting 2016. In de Productenraming 2016 zijn dezelfde bedrijfsvoeringsdoelen opgenomen als in de Begroting 2016:

- Doel 1: De omvang en kwaliteit van de organisatie van de provincie Zuid-Holland moet in overeenstemming zijn met het door ons voorgestane takenpakket. Wij werken, uitgaande van het Hoofdlijnenakkoord, aan een innovatieve, lerende en op de uitvoering gerichte organisatie die effectief en efficiënt is.
- Doel 2: De provincie voert een duurzaam inkoop- en aanbestedingsbeleid

Stand van zaken

In de bijeenkomst van 6 januari is afgesproken om de indicatoren over de 'doorlooptijden bezwaar en beroepsprocedures en klachten' en 'de doorlooptijd van de advisering' (2.2.4 en 2.2.5) over te hevelen van het GS-deel naar het PS-deel. De prestatie-indicatoren voor samenwerking komen te vervallen.

De indicator over duurzaam inkopen en aanbesteden (paragraaf Bedrijfsvoering doel 2) blijft in huidige vorm gehandhaafd. Daarnaast zal worden gekeken of hier op een andere manier, bijvoorbeeld via een midterm review, specifiek aandacht aan kan worden besteed.

Ten aanzien van de indicator 1.3.1 'aantal participatiebanen' zijn de resultaten opgenomen in de inleiding van deze paragraaf.

De volgende indicatoren blijven ongewijzigd:

- (1.1.1) Percentage bedrijfsvoering
- (1.2.1) Ziekteverzuim// Meldingsfrequentie
- (1.2.2) Interne mobiliteit personeel in %
- (1.2.3) Externe mobiliteit personeel (uitstroom) in %
- (1.2.4) Bereikbaarheid van ICT-systemen
- (1.3.1) Aantal participatie-Banen
- (2.1.1) Rapportcijfer (op tienpunts-schaal)
- (2.2.1) Responsiviteit (op vijfpuntsschaal)

- (2.2.2) Zekerheid (op vijfpunts- schaal)
- (2.2.3) Afhandeling facturen binnen 30 dagen in %
- (2.2.6) Doorlooptijd belasting bezwaren
- (2.3.1) Betrouwbaarheid (op vijfpuntsschaal)
- (2.3.2) Bereikbaarheid in % (servicenorm vanuit IPO)

Aangepaste indicatoren in het GS-boekwerk

De volgende indicatoren vervallen in het GS boekwerk (worden verplaatst naar PS boekwerk):

- (2.2.3) Afhandeling facturen laten vervallen
- (2.2.4) Doorlooptijd bezwaar en beroepsprocedure laten vervallen
- (2.2.5) Doorlooptijd advisering laten vervallen
- (2.2.6) Doorlooptijd belasting bezwaren laten vervallen

De volgende indicatoren in het GS boekwerk met betrekking tot samenwerking komen te vervallen:

- (2.4.1) Samenwerking met andere overheidsorganisaties in de regio
- (2.4.2) Samenwerking met andere provincies

Exploitatie (loonkosten en indirecte materiële lasten en baten)

Financiële mutaties		Toelichting / onderbouwing op mutatie	
	Eenmalig Ja/Nee	Dekking	
Lasten			
€ 2,4 mln (n)	Nee	FR	Na het opstellen van de Begroting 2016 zijn er ontwikkelingen geweest die leiden tot een toename van de loonkosten. Het IPO en de bonden hebben in februari 2016 een onderhandelingsresultaat bereikt voor een nieuwe provinciale cao met een looptijd tot 1 januari 2017. Daarnaast is een aantal wijzigingen aangebracht in de werkgeverspremies. Cao-lonen en werkgeverspremies samen vormen de totale loonkosten. In de Begroting 2016 is voor de vastgestelde formatie € 116 mln opgenomen. Het onderhandelingsakkoord voor de nieuwe cao heeft geresulteerd in een structurele loonsverhoging van 2,2% per 1 april 2016 en een éénmalige uitkering van € 300 per werknemer. Het effect van deze maatregelen is € 2,5 mln jaarlijks. De wijzigingen van de verschuldigde werkgeverspremies leiden tot een voordelig verschil van € 0,1 mln. De totale toename van de loonkosten bedraagt daarmee € 2,4 mln en is structureel.
€ 1,3 mln (v)	Nee	Doel 1.3	Deze wijziging betreft een administratieve wijziging. Alle loonkosten worden centraal begroot. Met de budgettair-neutrale wijziging wordt deze lijn aangehouden.
€ 0,3 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In 2015 is een deel van het budget voor gedifferentieerd belonen niet besteed. Op basis van de cao-afspraken dient dit budget ad € 0,3 mln beschikbaar te blijven voor het personeel conform afspraak in het Georganiseerd Overleg. Voorgesteld wordt het resterende budget ad € 0,3 mln toe te voegen aan het budget voor gedifferentieerd belonen in 2016 ten laste van de financiële ruimte (Zie ook Programma 5).

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Dekking	
€ 0,3 mln (n)	Nee	Bedrijfsvoering	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. In het Hoofdlijnenakkoord 2015 – 2019 is opgenomen dat gedurende deze collegeperiode twee concernbrede traineeprogramma's worden uitgevoerd. Het traineeprogramma staat niet op zichzelf maar maakt onderdeel uit van de bredere opgave gericht op het verjongen van de organisatie. Aansluitend op het huidige traineeprogramma 2014-2016 dat eindigt in oktober 2016 volgt een nieuwe traineeprogramma 2016-2018. In een periode van 2 jaar krijgen de trainees de kans zich te ontwikkelen tot breed inzetbare ambtenaren binnen de provincie. Op basis van de ervaring van de afgelopen jaren verwachten wij een budget voor het nieuwe traineeprogramma nodig te hebben van € 1,35 mln (voor 2016 € 0,19 mln, voor 2017 € 0,66 mln en voor 2018 € 0,5 mln). Daarnaast wordt extra inspanning geleverd op behoud van de huidige trainees. De huidige trainees wordt op korte termijn een verlenging van hun arbeidscontract met uitzicht op een vaste aanstelling geboden. De kosten hiervan zijn € 0,08 mln voor 2016 en € 0,4 mln voor 2017. Totaal is voor 2016 € 0,27 mln nodig.
€ 0,3 mln (v)	Nee	Bedrijfsvoering	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. De traineepool wordt gedekt vanuit het budget voor Kwaliteitsverbetering Organisatie conform het Hoofdlijnenakkoord 2015 – 2019. (zie vorenstaand).
€ 0,2 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Ter dekking van de verwachte frictiekosten FmA wordt € 0,2 mln onttrokken uit de reserve Frictie algemeen. (Zie ook Programma 5).
€ 0,2 mln (n)	Ja	Doel 4.1	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Bij de inspectie van de analoge archieven is gebleken dat de provincie nog een achterstand heeft in de bewerking van haar archieven. Om de archiefachterstanden weg te werken, worden de extra lasten vanuit het budget Transparante Overheid (doel 4.1) voor 2016 en 2017 € 0,15 mln (totaal € 0,3 mln) gedekt.
€ 0,1 mln (n)	Ja	RES	Vorig jaar is een reserve ingesteld voor het aantrekken van jonge medewerkers en statushouders die van meerwaarde zijn voor de PZH. Op dit moment is een plan in uitvoer om dit te realiseren. De medewerkers worden in 2016 uit dit budget betaald. Voorgesteld wordt om € 0,07 mln ter begroting te brengen. (Zie ook Programma 5).
€ 0,1 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Als gevolg van lagere investeringen in 2015 zijn ook de kapitaallasten (afschrijvingen en rentekosten) afgenomen.
Baten			
€ 1,1 mln (v)	Nee	Doel 1.3	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Vanaf 2015 is de bijdrage van de G.Z-H (€ 1.065.280) aan de provinciale overhead niet in de begroting opgenomen. Dit is geconstateerd bij de inventarisatie voor het verzelfstandigingstraject G.Z-H. Correctie van deze omissie leidt tot een ophoging van het lastenbudget in Programma 1 en een verhoging van de baat in Programma 6, hetgeen een budgettair-neutrale bijstelling betreft in de voorjaarsnota.

Investeringskredieten

Inleiding

De herziene Nota Investeren, Waarderen en Afschrijven (Nota IWA) die in 2013 door Provinciale Staten (PS) is vastgesteld, heeft geleid tot een stelselwijziging voor het vaststellen van investeringskredieten. Met ingang van 2014 stellen PS investeringskredieten vast voor de hele looptijd van het project, met onderscheid naar budget voor de voorbereidingsfase en voor de uitvoeringsfase. PS sturen hierdoor niet meer op jaarbudgetten, maar op meerjarige investeringskredieten.

Projecten worden met ingang van 2015 geactiveerd op het moment van proces-verbaal van einde onderhoudstermijn omdat dit aansluit bij het aspect technisch gereed en bij de administratieve afronding van de projecten.

Er worden alleen wijzigingen van investeringskredieten in de onderstaande overzichten opgenomen die in 2016 nog niet eerder zijn vrijgegeven of bijstelling behoeven.

Programma 2 Mobiliteit

Bij de Jaarrekening 2015 is aangegeven dat een aantal projecten in 2015 niet is geactiveerd. Dit komt voornamelijk doordat het moment van gereedmelden is opgeschoven van proces-verbaal van opnemings tot het moment van proces-verbaal einde onderhoud.

De belangrijkste projecten zijn:

N209 Reconstructie knoop A13 - N209	€ 26,8 mln
N57-N218 Ongelijkvloerse kruising Brielle	€ 8,6 mln
Diverse fietsprojecten	€ 7,6 mln
N223 Duurzaam veilig fase 2	€ 7,2 mln
Fietsverbinding Vlietpolderplein	€ 6,2 mln
N207-Zuidwestelijke Randweg Gouda	€ 5,1 mln
3in1 project Westland	€ 3,4 mln
N222 Ronde Wateringsepolder	€ 3,0 mln
Restpunten nautische voorzieningen	€ 1,9 mln

Genoemde projecten worden weer opgenomen in het nieuwe PZI 2017-2046. De financiële consequenties daarvan worden meegenomen in de Najaarsnota 2016 en de Begroting 2017.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Binnen de bedrijfsvoering worden investeringen gedaan voor ICT en de centrale huisvesting. Mutaties binnen 2016 doen zich voor bij:

Project nr	Naam Project	Project Fase	Reden	Begroting 2016	Bijstelling VJN	Bijgestelde begroting
V00001 / V00002 / V00007	MJOP Huisvesting en verbouwingen	Uitvoerend		4,269 mln	0,9 mln	5,169 mln
Diverse SHV	Strategische Huisvestingsvisie	Uitvoerend		0 mln	0 mln	0 mln

Toelichting bij de transactie investeringskredieten FZ

In 2016 wordt gestart met de verbouwing van bouwdeel D en in 2017 met bouwdeel C. Met deze voorgenomen verbouwing is € 0,9 mln aan geplande investeringen Meerjaren Onderhoudsplan (MJOP) hiermee uitgesteld. Bij de Najaarsnota 2015 is besloten dit bedrag door te schuiven naar 2016 en wordt bij voorjaarsnota weer gevraagd.

In 2015 is de verbouwing van de bouwdelen A / B afgerond. De kosten van de verbouwing is binnen het krediet gebleven. In de Jaarrekening 2015 is aangegeven dat van dit krediet nog een bedrag resteert van € 0,5 mln. Het bedrag wordt aangewend voor de toekomstige verbouwingen uit de Strategische HuisvestingsVisie (SHV). De realisatie van de overige investeringen in het kader van de SHV staan voor 2017 gepland.

Bijlagen

Bijlage 1 Voordracht

Bijlage 2 Amendementen en Moties